

บทที่ 4

ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับทุนผูกขาด

ลักษณะของการเมืองไทยในปัจจุบัน

พัฒนาการทางการเมืองการปกครองไทยนั้น หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมา การเมืองก็ได้เปลี่ยนมาเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นและมีความต่อเนื่องมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ตลอดระยะเวลา 30 ปี ที่ผ่านมารูปแบบประชาธิปไตยก็เปลี่ยนแปลงเป็นระบอบประชาธิปไตยที่ใช้เงินและแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครอง หรืออาจจะเรียกได้ว่าเป็นระบอบประชาธิปไตยและกลุ่มทุนธุรกิจ(เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสวีธรรม, 2548 :87) แต่นั่นก็ยังไม่ถึงจุดสูงสุดของความสัมพันธ์ดังกล่าว ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทุนทางเศรษฐกิจกับอำนาจรัฐทางการเมืองได้เข้ามาผนวกรวมกันอย่างแนบแน่นเกิดขึ้นในสมัยรัฐบาลของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เมื่อพิจารณาในลักษณะเด่นของระบบการเมืองดังกล่าว คือ ประการแรก พัฒนาการของกลุ่มทุนที่ฟื้นตัวหลังวิกฤตเศรษฐกิจมีลักษณะเป็นกลุ่มทุนใหม่ ได้อาศัยจังหวะที่โครงสร้างการเมืองเปิดเข้ามาดำเนินการแข่งขันเพื่อให้ได้สิทธิ์ในการปกครองประเทศ ประการที่สอง ลักษณะของกลุ่มทุนมีขนาดใหญ่และมีลักษณะเป็นทุนนิยมผูกขาด(Monopoly Capitalism)ในระบบเศรษฐกิจ ประการที่สาม การผนวกรวมอำนาจรัฐเป็นกลไกเดียวขึ้นมา ซึ่งลักษณะเด่นดังกล่าวมีความแตกต่างชัดเจนจากระบบการเมืองไทยที่ผ่านมาก็คือ เป็นการเมืองระบบการเลือกตั้ง ที่มีพรรคการเมืองขนาดใหญ่ และมีรัฐบาลพรรคเด่นพรรคเดียวขึ้นมาใช้อำนาจในการปกครองประเทศ

ดังนั้นระบบการเมืองในปัจจุบันจึงอาจกล่าวได้ว่ามีลักษณะเป็นระบบทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ (State Monopoly Capitalism) เพื่อที่จะเข้าใจถึงลักษณะระบบการเมืองดังกล่าว ในบทนี้ จึงมีประเด็นในการนำเสนอ ดังนี้ คือ ส่วนแรก การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ส่วนที่สองความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทุนผูกขาดกับพรรคไทยรักไทย ส่วนที่สามรูปแบบการจัดโครงสร้างของพรรคไทยรักไทย ส่วนที่สี่ รัฐบาลทักษิณ 1 และรัฐบาลทักษิณ 2 และส่วนสุดท้าย การจัดระเบียบพรรค:กระบวนการสลาย ควบรวม ลดอำนาจ กลุ่มก๊วนการเมืองสู่กลไกการเมืองหนึ่งเดียว

การเริ่มต้นเข้ามามีบทบาททางการเมืองของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

การเข้าสู่สนามการเมืองของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เริ่มต้นเข้ามาครั้งแรกในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ ในสมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย ในโควตาของพรรคพลังธรรมซึ่งมี พล.ต.จำลอง ศรีเมืองเป็นหัวหน้าพรรคในขณะนั้น Duncan McCargo(1997:293) มองว่าการที่พล.ต.จำลอง เลือกพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรเป็นรัฐมนตรีในโควตาพรรคพลังธรรมในขณะมี

สาเหตุ 2 ประการคือ เพื่อที่จะริเริ่มยึดอำนาจทางการเมืองภายในพรรคและเพื่อที่จะฟื้นฟูผลการเลือกตั้งและด้านการเงินของพรรคพลั้งกรรม

ปลายเดือนตุลาคม 2535 ในสมัยของรัฐบาลชวน หลีกภัย ครั้งที่ 1 พล.ต.จำลอง ได้ประกาศว่าจะปรับคณะรัฐมนตรีของพรรคพลั้งกรรม และแทนที่ด้วยรัฐมนตรีหน้าใหม่ทั้งหมดซึ่งประกอบด้วยคนนอก 2 คน เขากล่าวว่าเป็นการกระทำตามหลักการของพรรค คือ ประการแรก ไม่ต้องการให้ใครยึดติดกับตำแหน่ง ประการที่สองต้องการให้มีการสับเปลี่ยนงาน ความจริงแล้วการสับเปลี่ยนตำแหน่งคณะรัฐมนตรีสะท้อนความไม่พอใจต่อรัฐมนตรีของพรรคเหล่านั้น เขาเชื่อว่าพล.ต.จำลองเห็นพรรคเป็นเครื่องมือในการก้าวหน้าของตนเอง มุมมองของรัฐมนตรีอาวุโสในสภาของพล.ต.จำลองเลวร้ายมากในสภาประชาชน พ.อ.วินัย สมพงษ์ได้ทำให้ตัวเองได้รับความชื่นชมเมื่อเคลื่อนไหวในการไม่ให้ความไว้วางใจรัฐบาลขณะที่เป็นฝ่ายค้านในเดือนกรกฎาคม เป็นจุดเริ่มต้นในการกล่าวหาเขา ในเดือนกันยายน นายกรัฐมนตรีชวน หลีกภัยได้ประกาศต่อหน้าสาธารณชนว่าให้การสนับสนุน น.ต.ประสงค์ สุ่นศิริ และ พ.อ.วินัย สมพงษ์ ความไม่พอใจของพล.ต.จำลอง ต่อพ.อ.วินัยและน.ต.ประสงค์และรัฐมนตรีคนอื่นๆไม่มากนัก เพราะเขาสงสัยในเรื่องความจริงที่กักตุนในทางการเมืองและความต้องการที่อยู่ภายใต้การนำของเขา ในฐานะหัวหน้าพรรค การแยกตัวออกของกลุ่มที่เรียกว่ากลุ่ม 23 ได้เกิดขึ้นภายหลังการปรับคณะรัฐมนตรีดังกล่าว(McCargo, 1997:292)

บางทีความแปลกใจของการแยกตัวออกมาของพ.อ.วินัย กับ น.ต.ประสงค์คงไม่น่าสนใจมากไปกว่าคนที่มาแทนที่ตำแหน่งรัฐมนตรีของทั้งสองคน การที่เขาทั้งคู่ยึดมั่นที่ต่อต้านการเป็นนายกรัฐมนตรีที่ไม่ได้เป็น ส.ส.ของพล.อ.สุจินดา คราประยูร กับการเลือกคนที่จะมาเป็นรัฐมนตรีในโควตาของพรรคซึ่งไม่ได้เป็น ส.ส.เช่นเดียวกันเป็นเรื่องที่ขัดแย้งกันเป็นอย่างมาก เขาเลือกมหาเศรษฐีทางเศรษฐกิจด้านโทรคมนาคมสื่อสารอย่าง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรมาเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศและอดีตนายกรัฐมนตรีของกรุงเทพมหานครอย่างนายวิจิตร สุรพงษ์ชัย มาเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม(McCargo, 1997:292)

การแต่งตั้ง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรเป็นสิ่งที่ค่อนข้างมีความขัดแย้งกันเป็นอย่างมาก เนื่องจากเขาเป็นหนึ่งในนักธุรกิจที่มีอิทธิพลมากที่สุดในประเทศไทย เป็นอดีตนายตำรวจที่จบการศึกษาจากต่างประเทศ และได้ทำธุรกิจซึ่งเป็นเจ้าของบริษัท ชินวัตรคอมพิวเตอร์และบริษัท โทรคมนาคมมากมายซึ่งมีประสบความสำเร็จตั้งแต่ก่อตั้งในปี 2533 บริษัทของเขาได้เป็นบริษัทแรกในประเทศไทยที่มีดาวเทียมเป็นของตนเอง และได้มีผลประโยชน์ในธุรกิจโทรคมนาคมอย่างมหาศาลในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา ถึงแม้เขาจะชอบนำเสนอภาพของตัวเองในฐานะเป็นนักธุรกิจรุ่นใหม่ พ.ต.ท.ทักษิณก็มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับครอบครัวชั้นสูงแบบราชการเก่าของไทย ซึ่งทำให้เขาสามารถสร้างความสำเร็จในการทำสัมปทานธุรกิจกับรัฐบาลได้ ประวัติของเขาใน

ฐานะนักธุรกิจซึ่งมีผลประโยชน์ของตนเองและครอบครัวทำให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์ การดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของเขาในขณะนั้น(McCargo, 1997:293)

พล.ต.จำลอง ศรีเมือง อาจจะมีเหตุผลในการแต่งตั้งพ.ต.ท.ทักษิณ โดยเห็นว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศคนเดิม คือ น.ต.ประสงค์ สุ่นศิริ มักจะถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่ามักจะมีมุมมองในการใช้มุมมองสงครามเย็น(Cold War)แบบเก่ามาดำเนินนโยบายการต่างประเทศ ซึ่งแตกต่างไปจากแนวทางของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรมักจะมีแนวทางใกล้ชิดกับนโยบายรัฐภายหลังรัฐบาลเปรมคือการแปรสนามรบในประเทศอินโดจีนมาเป็นตลาดการค้าและบริการของไทย(McCargo, 1997:293)

ทักษิณมีสายสัมพันธ์ที่ดีกับพรรคการเมืองอื่นด้วย โดยเฉพาะพรรคประชาธิปัตย์ ความมั่งคั่งอันยิ่งใหญ่ของเขาและครอบครัวที่มีพื้นฐานอยู่ที่เชียงใหม่ ทำให้เขามีความต้องการอย่างยิ่งที่จะมีสายสัมพันธ์ที่ดีกับพรรคการเมืองและนี่เองก็เป็นการเลือกของพล.ต.จำลองในการแต่งตั้งพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรในตำแหน่งเลขาธิการพรรคในปี 2534 พ.ต.ท.ทักษิณ ได้ถูกนำเสนอเป็นนักธุรกิจรุ่นใหม่ของคนกรุงเทพฯผู้ซึ่งสนับสนุนพรรคพลังธรรมและทำให้เกิดความล้มเหลวในการเลือกตั้งในเดือนกันยายน 2535(McCargo, 1997:293)

ในเดือนธันวาคม 2537 พรรคความหวังใหม่ได้ถอนตัวออกจากการเป็นพรรคร่วมรัฐบาลในสมัยชวน ถึงแม้พรรคร่วมฝ่ายค้านได้ร่วมกันสัปดาห์บรรณร่วมกันในการไม่เข้าร่วมกับพรรครัฐบาล แต่พรรคชาติพัฒนาของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณก็ถือสัปดาห์บรรณดังกล่าวเข้าไปร่วมกับรัฐบาลชวน บทเรียนจากการไม่ประสบความสำเร็จอย่างที่ตั้งใจไว้ฐานะของการเป็นผู้นำพรรคพลังธรรม โดยเฉพาะในด้านการผลักดันนโยบายต่าง ๆ ในรัฐบาลผสม เช่น นโยบายการแก้ไขปัญหาการจราจรที่เกิดความขัดแย้งกับพรรคประชากรไทย จนต้องมีการยุติปัญหาโดยให้พรรคพลังธรรมดูแลการจราจรในเขตพื้นที่ชั้นใน พรรคประชากรไทยดูแลในเขตพื้นที่ชั้นนอกกรุงเทพฯ น่าจะเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ พ.ต.ท. ทักษิณ ต้องการสร้างพรรคให้เติบโตเป็นพรรคการเมืองขนาดใหญ่ในระยะเวลาอันสั้น การสร้างพรรคใหม่ขึ้นมาด้วยตนเองจึงน่าจะเป็นทางออกที่ดีกว่า

ดังนั้น หลังจากลาออกจากพรรคพลังธรรม และพ้นจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี ซึ่งดำรงตำแหน่งในช่วงสั้น ๆ สมัยรัฐบาลพลเอกชวลิต ซึ่งประกาศลาออกจากตำแหน่งหลังจากเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจในปี 2540 ทำให้ พ.ต.ท.ทักษิณ ทบทวนแนวทางการทำงานทางการเมืองที่ตนเองดำเนินมาในอดีต และคิดจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่ด้วยตนเองไม่ใช่การเข้าไปดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคที่ตนเองไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดตั้งแต่อย่างใดอย่างกรณีของพรรคพลังธรรม (บุญอริ ยีหมะ, 2547:113)

เมื่อ พ.ต.ท.ทักษิณ รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2537 นั้น นิตยสาร The Economist (November 5,1994) ชนนานามเขาว่าเป็น Silvio

Shinawatra เพื่อเลียนชื่อนายซิลวิโอ เบอรัลลุสโคนี(Silvio Berlusconi) นายกรัฐมนตรีอิตาลีซึ่งเพิ่งพ้นจากตำแหน่ง พ.ต.ท.ทักษิณ เหมือนกับนายเบอรัลลุสโคนีที่ต่างเป็นนายทุนโทรคมนาคม ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้นายทุนโทรคมนาคมสามารถแปลงประกายในอาณาจักรทางการเมือง ทั้งในประเทศอิตาลีและประเทศไทยได้แต่นายทุนโทรคมนาคมนั้นโดยพื้นฐานเป็นนายทุนสัมปทานเพราะจะเติบโตได้ก็แต่โดยการรับสัมปทานและการที่ได้รับสัมปทานก็ต้องมีสายสัมพันธ์กับผู้ทรงอำนาจเสียเอง ความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับผลประโยชน์สาธารณะย่อมเกิดขึ้นได้โดยง่าย พ.ต.ท.ทักษิณลาออกจากตำแหน่งก่อนที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2538 จะมีผลบังคับใช้ เนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ห้ามมิให้นายทุนสัมปทานดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2538:57)

นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองปี 2475 เป็นต้นมา มีรัฐธรรมนูญอยู่เพียง 4 ฉบับ ที่มีบทบัญญัติห้ามนักการเมืองเกี่ยวข้องกับธุรกิจการค้า ได้แก่ รัฐธรรมนูญฉบับปี 2492 ฉบับปี 2517 ฉบับปี 2521 และฉบับปี 2534 บทบัญญัตินี้มีอยู่ 2 ส่วน(รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2538:57)

ส่วนที่หนึ่ง การห้ามเป็นผู้จัดการ กรรมการที่ปรึกษา ตัวแทนและลูกจ้างของบุคคล ห้างหุ้นส่วน บริษัทหรือองค์กรใดๆ ซึ่งดำเนินธุรกิจเพื่อค้ากำไร ข้อสังเกตก็คือ บทบัญญัติในส่วนนี้บังคับใช้กับผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเท่านั้น มิได้บังคับใช้กับสมาชิกกับสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาสมาชิก

ส่วนที่สอง การห้ามรับสัมปทานจากรัฐหรือหน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือเป็นคู่สัญญากับรัฐหรือหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอนทั้งนี้ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม บทบัญญัติในส่วนนี้บังคับใช้กับรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสมาชิก ในกรณีที่สัมปทานนั้นได้มาก่อนการดำรงตำแหน่งทางการเมือง รัฐธรรมนูญส่วนใหญ่ยินยอมให้คงถือไว้ซึ่งสัมปทานนั้นต่อไป เฉพาะรัฐธรรมนูญฉบับปี 2517 เท่านั้น ที่มีบทบัญญัติว่ารัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสมาชิกตามแต่กรณี จะคงถือสัมปทานต่อไปไม่ได้ โดยต้องสละสัมปทานก่อนรับตำแหน่งทางการเมือง อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญฉบับปี 2534 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 5) พ.ศ.2538 เจริญรอยตามรัฐธรรมนูญปี 2517 ในประเด็นนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงสัญญาสัมปทานของกลุ่มชินวัตรทำร่วมกับรัฐบาล ปี 2531-2534

สัญญาสัมปทาน	บริษัท	คู่สัญญา	วันที่	มูลค่า (ล้านบาท)	ระยะเวลาสัมปทาน(ปี)
1.Cable TV	IBC	อสมท.	มี.ค. 2534	-	20
2.Paging	Digital Paging Service	ทศท.	19 ธ.ค.2534	200	15
3.datanet	Shinawatra Telecom	ทศท.	19 ก.ย.2534	400	10
4.card phone	AIS	ทศท.	27 มี.ค.2535	3,000	20
5.mobile phone	AIS	ทศท.	27 มี.ค.2535	3,000	20
6.phone point	Fonepoint	ทศท.	30 มี.ค.2535	965	10
7.satellite	Shinawat Satellite	อสมท.	11 ก.ย.2536	6,500	30

ที่มา:Pasuk and Baker(2004:46)

การที่พ.ต.ท.ทักษิณ เข้าสู่เวทีการเมืองครั้งแรกในสังกัดพรรคพลังธรรม เขาได้นำวิธีคิดทางธุรกิจมาใช้ในทางการเมือง กล่าวคือว่าเขาเข้าร่วมกับพรรคพลังธรรมและยอมรับเป็นหัวหน้าพรรคแทนพลตรีจำลอง ศรีเมือง ในระยะเวลาไม่นานหลังจากเข้าร่วมกับพรรคการเมืองนี้ เนื่องจากพรรคพลังธรรมเป็นพรรคการเมืองที่สามารถสร้างความโดดเด่น แตกต่างจากพรรคการเมืองอื่น ๆ ในขณะนั้น ภายใต้บริบทเชิงโครงสร้างทางการเมืองที่พรรคการเมืองต่าง ๆ มีมลทินในด้านทุจริต คอร์รัปชัน พรรคการเมืองและนักการเมืองถูกซื้อครหาว่ามาทำธุรกิจการเมืองแทนการทำหน้าที่เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม ในขณะที่พรรคพลังธรรมกำหนดจุดยืนของพรรคที่เน้นความเป็นพรรคการเมืองที่มีคุณธรรม ตามคำขวัญของพรรคที่ว่า "คุณธรรมนำการเมือง" ได้รับการกล่าวขานว่าเป็นพรรคการเมืองที่เป็น "น้ำดี" อาสาเข้ามาไล่ "น้ำเสีย" หรือการเมืองที่สกปรกเปื้อนไปกับการคอร์รัปชัน โดยอาศัยบุคลิกภาพอันโดดเด่นของพลตรีจำลอง หัวหน้าพรรคคนแรกที่มีภาพของความซื่อสัตย์ มัธยัสถ์ ดำรงชีวิตด้วยความสมถะ

การเป็นหัวหน้าพรรคพลังธรรมหลังจากที่ตนเองเป็นสมาชิกพรรคได้ไม่นาน และไม่ใช่ว่าร่วมก่อตั้งพรรคก็เปรียบเสมือนการหยิบยืมจมูกคนอื่นหายใจ ยิ่งการตัดสินใจเป็นหัวหน้าพรรคเกิดขึ้นอย่างกะทันหัน เมื่อพลตรีจำลอง มาขอรับรอง เนื่องจากต้องการไปสมัครชิงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ต.ท.ทักษิณจึงตัดสินใจรับตำแหน่งหัวหน้าพรรคก่อนหน้าการเลือกตั้ง

เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2538 เพียง 6 วันเท่านั้น ก็ยิ่งทำให้ประสบความสำเร็จในการกำหนดทิศทางของพรรคให้เป็นไปตามความต้องการของตนเอง (ธุรกิจก้าวหน้า, 2544 : 22)

อย่างไรก็ตาม พรรคพลังธรรมภายใต้การนำของหัวหน้าพรรคที่ชื่อ พ.ต.ท.ทักษิณ ก็ไม่สามารถขยายการเติบโตไปได้ และในท้ายที่สุดเมื่อหัวหน้าพรรคประกาศไม่ลงสมัครเลือกตั้งในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2539 ปรากฏว่าพรรคพลังธรรมพ่ายแพ้การเลือกตั้งอย่างยับเยินเมื่อมีผู้สมัครเพียงคนเดียวคือ สุदारัตน์ เกยุราพันธ์ ได้รับการเลือกตั้ง พ.ต.ท.ทักษิณ จึงประกาศลาออกจากพรรคการเมืองนี้ในวันเดียวกันนั้น (วัฏจักร, 19 พ.ย.2539 : 6)

การเข้าร่วมกับพรรคพลังธรรมและดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรค และลาออกในเวลาต่อมา ทำให้ พ.ต.ท.ทักษิณ ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงว่าเป็นพวกเรียนลัดทางการเมือง (เนชั่นสุดสัปดาห์, 16-22 กรกฎาคม 2541 : 8) ต้องการเติบโตทางการเมืองอย่างรวดเร็ว ไม่อดทน รอคอยการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป ยามเมื่อมีปัญหาไม่สามารถแก้ไขได้ก็ประกาศยุติบทบาททางการเมืองกลางคัน ดังกรณีการลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรคจนส่งผลกระทบต่อพรรคพลังธรรมพ่ายแพ้การเลือกตั้ง ได้รับการเลือกตั้งทั่วประเทศเพียงคนเดียวเท่านั้น พฤติกรรมทางการเมืองเช่นนี้อาจเกี่ยวพันกับวิถีคิดของ พ.ต.ท.ทักษิณ ที่เขาเคยชินในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งเขามักจะเลิกเล่นในธุรกิจใดก็ตามเมื่อเห็นว่าธุรกิจนั้นไม่มีอนาคต ไม่สามารถจะดำเนินการเพื่อให้ได้ผลกำไรอีกต่อไปแล้วหันไปหาธุรกิจอื่นที่คาดว่าจะสามารถสร้างผลกำไรได้มากกว่า(วัลยา, 2544 : 98, 109)

บทเรียนจากการไม่ประสบความสำเร็จอย่างที่ตั้งใจไว้ฐานะของการเป็นผู้นำพรรคพลังธรรม โดยเฉพาะในด้านการผลักดันนโยบายต่าง ๆ ในรัฐบาลผสม เช่น นโยบายการแก้ไขปัญหาการจราจรที่สร้างความขัดแย้งกับพรรคประชากรไทย จนต้องมีการยุติปัญหาโดยให้พรรคพลังธรรมดูแลการจราจรในเขตพื้นที่ชั้นใน พรรคประชากรไทยดูแลในเขตพื้นที่ชานนอกกรุงเทพฯ น่าจะเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ พ.ต.ท. ทักษิณ ต้องการสร้างพรรคให้เติบโตเป็นพรรคการเมืองขนาดใหญ่ในระยะเวลาอันสั้น การสร้างพรรคใหม่ขึ้นมาด้วยตนเองจึงน่าจะเป็นทางออกที่ดีกว่า ดังนั้น หลังจากลาออกจากพรรคพลังธรรม และพ้นจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี ซึ่งดำรงตำแหน่งในช่วงสั้น ๆ สมัยรัฐบาลพลเอกชวลิต ซึ่งประกาศลาออกจากตำแหน่งหลังจากเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจในปี 2540 ทำให้ พ.ต.ท.ทักษิณ ทบทวนแนวทางการทำงานทางการเมืองที่ตนเองดำเนินมาในอดีต และคิดจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่ด้วยตนเองไม่ใช้การเข้าไปดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคที่ตนเองไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดตั้งแต่อย่างใดอย่างกรณีของพรรคพลังธรรม (บุญอริ ยีหมะ, 2547:113)

ดังนั้น หากต้องการพรรคการเมืองที่สอดคล้องกับความคิด ความต้องการของตนเอง หนทางเดียวที่จะทำได้ก็คือ สร้างพรรคการเมืองขึ้นมาใหม่ด้วยตนเอง ภายใต้บริบทเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงปี 2540 ประกอบกับชีวิต อุดมการณ์ในการทำงานของ พ.ต.ท.ทักษิณ จึงก่อรูปร่างพรรคการเมืองใหม่ที่ชื่อว่า พรรคไทยรักไทย ขึ้นในเวทีการเมืองไทย

ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทุนผูกขาดกับพรรคไทยรักไทย

การก่อตั้งของพรรคไทยรักไทย

เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2541 พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้ถูกเปิดตัวพรรคการเมืองของกลุ่มทุนพรรคแรกของเมืองไทยอย่างเป็นทางการโดยใช้ชื่อ "พรรคไทยรักไทย (ทรท.)" ใช้ชื่อภาษาอังกฤษทับศัพท์ว่า "Thairakthai Party (TRTP)" ภายใต้กฎกติกาใหม่ เริ่มแรกจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองต่อคณะกรรมการเลือกตั้ง (กกต.) ในฐานะนายทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง ซึ่งมีผู้ร่วมก่อตั้งจำนวน 15 คน และคณะกรรมการบริหารพรรคอีก 8 คน ซึ่งนับเป็นพรรคการเมืองแรกที่จัดตั้งขึ้นหลังจากมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อส่งผู้สมัครลงสมัครรับเลือกตั้งที่จะมีขึ้นเป็นครั้งแรกภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่เช่นเดียวกัน

พรรคไทยรักไทยก่อตั้งขึ้นในบรรยากาศที่สังคมไทยกำลังเผชิญกับวิกฤติเศรษฐกิจ เกิดความคิดเห็นต่อทิศทางการพัฒนาที่แตกต่างกันออกไป 2 แนวทางด้วยกันระหว่างการมุ่งเน้นตัวเลขการเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นทิศทางที่สังคมไทยยึดถือมาอย่างยาวนาน กับทิศทางการพัฒนาที่เป็นทางเลือกใหม่ด้วยการหันมาเน้นการพึ่งตนเอง คำนี้ถึงภูมิปัญญาของท้องถิ่นเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียง(บุญอริ, 2547:112) ดังนั้นจึงนับได้ว่า การก่อตั้งพรรคไทยรักไทยภายใต้บริบทเชิงโครงสร้างที่เป็นเช่นนี้นับเป็นการฉกฉวยสถานการณ์วิกฤติแปรเป็นโอกาสในทางการเมือง ดังปรากฏในเจตนารมณ์ของการก่อตั้งพรรคที่ว่า "พรรคไทยรักไทยสถาปนาขึ้นเพื่อเป็นทางเลือกให้กับพี่น้องประชาชนชาวไทยผ่านพ้นวิกฤติทางเศรษฐกิจในครั้งนี้" (เอกสารประชาสัมพันธ์พรรคและเว็บไซต์ของพรรค <http://www.thairakthai.or.th>) ในขณะเดียวกันบรรยากาศทางการเมืองมีการประกาศใช้ รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ซึ่งมีความแตกต่างจากรัฐธรรมนูญก่อน ๆ เป็นอย่างยิ่ง จนเกิดความคาดหวังว่าจะนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญของสังคมไทยจากรัฐธรรมนูญปฏิรูปและรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนนี้

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของพรรคส่วนใหญ่ที่อยู่เบื้องหลังการก่อตั้งการเมืองดังกล่าวแล้วจะพบว่าพรรคไทยรักไทยมีองค์ประกอบด้วยกลุ่มทุนใหญ่ของประเทศไทย นอกจากกลุ่มทุนทักษิณซึ่งเป็นแกนหลักสำคัญของพรรคและกลุ่มซีพีแล้ว ยังมีผู้ศึกษาพบว่าพรรคการเมืองที่ก่อตั้งโดยเริ่มต้นจากกลุ่มทักษิณได้แสวงหาพันธมิตรจากกลุ่มอื่นๆ ในหลากหลายสาขาและถือเป็นกลุ่มทุนที่สำคัญและใหญ่ที่สุดของประเทศเลยก็ว่าได้ ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้(อ้างอิงจาก รัตพงษ์ สอนสุภาพและประจักษ์ น้าประสานไทย, 2546)

๑ กลุ่มโพธารามิก ของ นายอดิศัย โพธารามิก นายทุนใหญ่จากบริษัท ไทยเทเลโฟน แอนด์ เทเลคอมมูนิเคชั่น จำกัด (TT&T) บริษัท จัสมิน อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด (มหาชน) และบริษัทในเครืออีกหลายสิบแห่ง

๑ กลุ่มมาลินนท์ ของ นายประชา มาลินนท์ เจ้าของธุรกิจสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 อ.ส.ม.ท. ในนาม บริษัท บีอีซี เวิลด์ จำกัด (มหาชน) และบริษัทในเครือที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจสื่ออีกจำนวนมาก

๑ กลุ่มเจียรนวนนท์ ของ นายธนินท์ เจียรนวนนท์ เจ้าของธุรกิจอาหารและอาหารสัตว์ ในเครือเจริญโภคภัณฑ์ ในนาม บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน) และกลุ่มธุรกิจสื่อสาร บริษัท เทเลคอม เอเชีย จำกัด (มหาชน) และบริษัท ทีเอ ออเรนจ์ จำกัด พร้อมบริษัทในเครือกว่า 100 แห่ง

๑ กลุ่มสิริวัฒนภักดี ของ นายเจริญ สิริวัฒนภักดี เจ้าของธุรกิจในกลุ่มธุรกิจสุรา ในนาม บริษัท ไทยเจริญคอมเมอร์เชียล จำกัด หรือ "ทีซีซี" บริษัท แอลเอสพีวี จำกัด บริษัท แสงโสม จำกัด และบริษัท เบียร์ไทย (1991) จำกัด พร้อมทั้งบริษัทในเครือกว่า 100 แห่ง

๑ กลุ่มมหากิจศิริ ของ นายประยุทธ์ มหากิจศิริ เจ้าของธุรกิจ บริษัท ไทยฟิล์ม อินดัสตรี จำกัด (มหาชน) บริษัท ไทยคอปเปอร์ อินดัสตรี จำกัด บริษัท ไทยน็อกซ์ สติล จำกัด บริษัท ควอลิตี้ คอฟฟี่ โปรดักส์ จำกัด (เนสกาแฟ) และบริษัทในเครืออีกจำนวนมาก

๑ กลุ่มจิ้งรุ่งเรืองกิจ และจุฬางกูร ของนายพัฒนา (พี่ชาย) และนายสุริยะ จิ้งรุ่งเรืองกิจ เจ้าของธุรกิจผลิตชิ้นส่วนรถยนต์รายใหญ่ที่สุดของไทยในนาม กลุ่มบริษัท ชัมมิท ออโตพาร์ท และบริษัทในเครืออื่นอีกหลายแห่ง

กลุ่มทุนต่างๆเหล่านี้ล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับบริษัทธุรกิจหลักสำคัญของประเทศมากมาย ดังนี้คือ

กลุ่มโพธารามิก

1. บริษัท จัสมิน อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด (มหาชน) : (JASMIN)

บริษัท จัสมิน อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด (มหาชน) ก่อตั้งขึ้นด้วยทุนจดทะเบียนแรกเริ่ม 1 ล้านบาท เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2525 โดยกลุ่มที่ปรึกษาคนไทยที่ทรงคุณวุฒิและมีประสบการณ์ในด้านวิศวกรรมโทรคมนาคม และการจัดการ นำโดย ดร.อดิศักดิ์ โพธารามิก บริษัทเริ่มต้นดำเนินธุรกิจด้วยการให้คำปรึกษาทางด้านวิศวกรรมในช่วงแรก และได้เจริญเติบโตมาเป็นลำดับจนเป็นบริษัทธุรกิจสื่อสาร โทรคมนาคมที่มีความเชี่ยวชาญในด้านวิศวกรรมแบบเบ็ดเสร็จ (Turn - Key)

รวมถึงการออกแบบระบบ การคัดเลือกและการติดตั้งอุปกรณ์พร้อมทั้งทดสอบการทำงานของระบบผลงานเด่น ๆ ของบริษัทในช่วงที่ผ่านมา ได้แก่ การติดตั้งระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่แบบเซลลูลาร์ NMT - 470 Mhz ระบบเครือข่ายข้อมูลแบบดิจิทัล (Digital Data Network) และระบบการประชุมทางไกล (Teleconference) ให้กับองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยติดตั้งระบบสื่อสารผ่านดาวเทียมเพื่อธุรกิจระหว่างประเทศ (International Business Service - IBS) และระบบติดตามดาวเทียมอัตโนมัติ (Autotracking) ให้กับการสื่อสารแห่งประเทศไทย

บริษัทฯ มีสายธุรกิจตามลักษณะการดำเนินงานเป็น 3 สาย คือ

1) สายธุรกิจงานสัมปทานในบริการสื่อสารโทรคมนาคม (Telecom Operator)

บริษัทฯ ได้จัดตั้งบริษัทย่อยเพื่อเป็นผู้ดำเนินการ โครงการสัมปทานที่ประมูลได้หรือได้รับอนุญาตจากรัฐวิสาหกิจและหน่วยงานของรัฐ ได้แก่

- * บริษัท อควิเมนต์ จำกัด และบริษัท คอมพิวเนท คอร์ปอเรชั่น จำกัด ดำเนินธุรกิจประเภทสื่อสารโทรคมนาคมผ่านดาวเทียม

- * บริษัท จัสมิน ซัมมาริน เทเลคอมมิวนิเคชั่นส์ จำกัด ดำเนินธุรกิจประเภทสื่อสารโทรคมนาคมผ่านโครงข่ายเคเบิลใยแก้วนำแสงใต้น้ำ

- * บริษัท จัสมิน อินเทอร์เน็ต จำกัด ดำเนินธุรกิจให้บริการอินเทอร์เน็ตและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

2) สายธุรกิจการจำหน่ายและบริการ (Service & Distribution) อาทิ บริษัท จัสมิน

เทเลคอม ซิสเต็มส์ จำกัด, บริษัท ที.เจ.พี. เอ็นจิเนียริ่ง จำกัด, บริษัท สยามเทลเทคคอมพิวเตอร์ จำกัด, บริษัท จัสมิน สมาร์ทช้อป จำกัด เป็นต้น

3) สายธุรกิจอื่น ๆ อาทิ บริษัท จัสมิน อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล โอเวอร์ซีส์ จำกัด บริษัท จัส

มินไซเบอร์ จำกัด, บริษัท พรีเมียม เรียลเอสเตท จำกัด เป็นต้น

2. บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) : (TT&T)

บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) เดิมชื่อบริษัท ไทยเทเลโฟนแอนด์เทเลคอมมิวนิเคชั่น จำกัด (มหาชน) จัดตั้งขึ้นเพื่อรับสัมปทาน โครงการขยายโครงข่ายโทรศัพท์ 1 ล้านเลขหมายในเขตภูมิภาคจากองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย (ทศท.) ตามสัญญาความร่วมมืองานและร่วมลงทุนขยายบริการโทรศัพท์ 1 ล้านเลขหมาย ในเขตโทรศัพท์ภูมิภาคระหว่าง ทศท. และบริษัทฯ ลงวันที่ 2 กรกฎาคม 2535 ("สัญญาความร่วมมืองานฯ")

บริษัทฯ มีผู้ถือหุ้นใหญ่ 2 อันดับแรก คือ กลุ่มบริษัท จัสมิน อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล จำกัด (มหาชน) ถือหุ้นร้อยละ 35.89 และกลุ่มบริษัท อิตาเลียนไทย ดีเวลลอปเมนต์ จำกัด (มหาชน) ถือหุ้นร้อยละ 13.64 โดยบริษัทฯ มีหน้าที่ในการลงทุน จัดหา ติดตั้ง ควบคุม ตลอดจนบำรุงรักษา อุปกรณ์ในระบบ เพื่อให้ ทศท. ดำเนินการให้บริการโทรศัพท์แก่ประชาชนได้ครบถ้วนทั้ง 1 ล้านเลขหมาย ภายในวันที่ 30 มิถุนายน 2540 และจะต้องทยอยโอนสิทธิในทรัพย์สิน โดยส่งมอบที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ ให้แก่ ทศท. ในทันทีที่ติดตั้งในแต่ละส่วนแล้วเสร็จ สัมปทานดังกล่าวมีอายุ 25 ปี โดยสิ้นสุดที่เดือนมิถุนายน 2561

ผลตอบแทนของบริษัทฯ จะมาจากการแบ่งรายได้ค่าบริการจาก ทศท. ในอัตราร้อยละ 56.90 ของรายได้ก่อนหักค่าใช้จ่ายตลอดอายุสัมปทาน ในกรณีที่บริษัทฯ มีกำไรส่วนเกินเกณฑ์ปกติ บริษัทฯ จะต้องแบ่งส่วนหนึ่งของกำไรดังกล่าวให้ ทศท. ในอัตราร้อยละที่กำหนดในสัญญา

ต่อมาในวันที่ 21 กันยายน 2538 ทศท. และบริษัทฯ ได้ร่วมลงนามในสัญญาแก้ไขเพิ่มเติมสัญญาร่วมการทำงานและร่วมลงทุนฯ เพื่อขยายบริการ โทรศัพท์พื้นฐานในพื้นที่เขตโทรศัพท์ภูมิภาคเพิ่มขึ้นอีกห้าแสนเลขหมาย โดยบริษัทฯ จะลงทุนจัดหา ติดตั้ง ควบคุม ตลอดจนบำรุงรักษา อุปกรณ์ในระบบให้แล้วเสร็จ และเพื่อเป็นการตอบแทนการลงทุนดังกล่าว

ทศท. ตกลงให้บริษัทฯ มีสิทธิใช้ ครอบครอง (เว้นกรณีต้องห้ามตามกฎหมาย) และให้ผลประโยชน์จากอุปกรณ์ในระบบตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขภายใต้สัญญานี้ โดยมีกำหนดเวลาภายใต้สัญญานี้คงเดิมที่ 25 ปี ผลตอบแทนของบริษัทฯ ในส่วนเพิ่มเติมห้าแสนเลขหมายนี้ คือ ส่วนแบ่งรายได้ ค่าบริการในอัตราร้อยละ 55.5 ของรายได้ก่อนหักค่าใช้จ่าย

ธุรกิจหลักที่ บมจ. ทีทีเอ็นดีดี ดำเนินกิจการอยู่ในปัจจุบันประกอบด้วย

- 1) การติดตั้งและให้บริการ โทรศัพท์สาธารณะในเขตภูมิภาค
- 2) ดำเนินการให้บริการวงจรเช่าแบบดิจิทัลความเร็วสูง เพื่อเชื่อมโยงระบบสื่อสารข้อมูล
- 3) การให้บริการของ โทรศัพท์พื้นฐานในเขตภูมิภาคและอื่น ๆ อาทิ การให้บริการสอบถามหมายเลขโทรศัพท์ รับแจ้งเหตุขัดข้อง การซ่อมบำรุงจากตู้พักปลายทางถึงราวกันฟ้า

4) จำหน่ายอุปกรณ์โทรศัพท์ อาทิ เครื่องโทรศัพท์แสดงหมายเลขเรียกเข้า อุปกรณ์เชื่อมโยงอินเทอร์เน็ตโดยใช้จอโทรศัพท์

5) บริการเสริมอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยบริษัท ทีทีเอ็นดีดี ซับสไครเบอร์ เซอร์วิส เซส จำกัด ซึ่งได้แก่ บริการติดตั้งสายกระจายไปยังบ้านผู้เช่า การบำรุงรักษาข่ายสาย และการเดินสายติดตั้งโทรศัพท์ภายในอาคารบ้านเรือนของผู้เช่า

กลุ่มมาลีนนท์

1. บริษัท บีอีซี เวิลด์ จำกัด (มหาชน)

บมจ. บีอีซี เวิลด์ ดำเนินธุรกิจจัดหา ผลิตรายการ และหาเวลาโฆษณาทางโทรทัศน์ และลงทุนในบริษัทย่อยและบริษัทร่วม ซึ่งดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดหา ผลิตรายการและหาเวลาโฆษณาทางโทรทัศน์ บมจ. บีอีซี เวิลด์ เป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีกลุ่มผู้ถือหุ้นใหญ่ 3 อันดับแรก ดังนี้

1. กลุ่มมาลีนนท์ ถือหุ้นร้อยละ 56.57 ต่อมา คือ HSBC (SINGAPORE) NOMINEES PTE LTD ถือหุ้นร้อยละ 4.03 และ STATE STREET BANK AND TRUST COMPANY ถือหุ้นร้อยละ 3.71

กิจการของ บมจ. บีอีซี เวิลด์ มี 2 กลุ่มธุรกิจ คือ กลุ่มธุรกิจดำเนินการออกอากาศและสื่อโฆษณา และกลุ่มธุรกิจดำเนินการจัดหา - ผลิตรายการ และจัดจำหน่ายรายการ มีรายละเอียดโดยสรุป ดังนี้

- 1) กลุ่มธุรกิจดำเนินการออกอากาศและสื่อโฆษณา ประกอบด้วย
 - 1.1) การบริหารสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3
 - 1.2) การออกอากาศวิทยุคลื่น เอฟเอ็ม 95.5 เมกะเฮิร์ตซ์ 105 เมกะเฮิร์ตซ์ และ 105.5 เมกะเฮิร์ตซ์
 - 1.3) การให้บริการอินเทอร์เน็ต และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ต การรับ - ส่งสัญญาณผ่านดาวเทียม และการให้บริการโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม
- 2) กลุ่มธุรกิจดำเนินการจัดหา - ผลิตรายการ และจัดจำหน่ายรายการ ประกอบด้วย
 - 2.1) การจัดหาและผลิตรายการบันเทิง สารคดี และผลิตภาพยนตร์ เพื่อใช้ในการออกอากาศทางโทรทัศน์
 - 2.2) การผลิตรายการแสดง ผลิตและส่งเสริมการจำหน่ายเพลง และจัดกิจกรรมรณรงค์ต่าง ๆ
 - 2.3) การให้บริการสารสนเทศ การให้บริการการผลิต - ให้เช่าสตูดิโอ และ/หรือ อุปกรณ์สตูดิโอ เพื่อการผลิต การผลิตข่าวเพื่อออกอากาศทางวิทยุและโทรทัศน์ ตลอดจนการขายข่าวให้แก่สำนักข่าวต่าง ๆ

สำหรับการดำเนินการในแต่ละกลุ่มธุรกิจนั้น บมจ. บีอีซี เวิลด์ ได้มอบหมายให้บริษัทย่อยซึ่งเป็นกิจการในเครือขายเป็นผู้ดำเนินการ

2. บริษัท ซีวีดี เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน)

บริษัท ซีวีดี เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน) จัดทะเบียนจัดตั้งขึ้น เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2531 มีกลุ่มผู้จัดตั้ง คือ กลุ่มผู้บริหาร บริษัท ซีวีดี จำกัด ร่วมทุนกับ ELECTRO MANATIC (S) SINGAPORE LIMITED มีวัตถุประสงค์จัดตั้งเริ่มแรก คือ ผลิตดลัปวีดีโอเทปเปล่า มีกลุ่มผู้ถือหุ้นใหญ่ 2 อันดับแรก คือ บริษัท บีอีซีเวิลด์ จำกัด (มหาชน) ถือหุ้นร้อยละ 20.00 และ RAFFLES NOMINEES PTE LTD. ถือหุ้นร้อยละ 7.82

บริษัท ซีวีดี เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน) ประกอบธุรกิจด้านการผลิตเพื่อการส่งออกและจำหน่ายในประเทศ ซึ่งสินค้า ได้แก่ ดลัปวีดีโอเทปกล่องพลาสติกบรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ม้วนวีดีโอ แผ่นดิสก์ แผ่นดีวีดี แผ่นซีดีเพลง และแผ่นวีซีดี รวมทั้งการรับจ้างอัดวีดีโอเทป

โดยบริษัท CVDI ซึ่งเป็นบริษัทย่อย เป็นผู้ถือลิขสิทธิ์การให้เช่าและจัดจำหน่าย ภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดของเครื่องเมเจอร์ในรูปแบบของวีดีโอเทป วีดีโอซีดี และดีวีดี รวมทั้งค่าย ภาพยนตร์อิสระที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศ และภาพยนตร์จีนของ เอช เค ทวีบี ช่องกง จำหน่ายส่ง และปลีก ภาพยนตร์วีดีโอ วีดีโอซีดี ดีวีดี เลเซอร์ดิสก์ เทป และซีดีเพลง ลิขสิทธิ์ของบริษัท CVDI และลิขสิทธิ์ของบริษัทอื่นทั่วไป

กลุ่มเจียรนวนนท์

1. บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน)

บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหารสัตว์ จำกัด ก่อตั้งขึ้นในปี 2521 เพื่อดำเนินธุรกิจในการผลิตและจัดจำหน่ายอาหารสัตว์ในเขตภาคใต้ของไทย หลังจากนั้น ในปี 2530 บริษัทได้รับอนุญาตให้นำหุ้นสามัญเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พร้อมกับขยายธุรกิจไปสู่การเลี้ยงสัตว์และดำเนินธุรกิจนี้อย่างครบวงจร

ในปี 2537 บริษัทได้แปรสภาพเป็นบริษัทมหาชน และธุรกิจได้ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นผู้นำในธุรกิจเกษตรอุตสาหกรรมของประเทศ และในปี 2542 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน) เพื่อให้สอดคล้องกับโครงสร้างการดำเนินธุรกิจ ที่มีเป้าหมายผลิตอาหารที่มีคุณภาพสู่ตลาดโลก มีกลุ่มผู้ถือหุ้นใหญ่ 2 อันดับแรก คือ 1. บริษัท เครือ เจริญโภคภัณฑ์ จำกัด และผู้เกี่ยวข้องตามมาตรา 258 ถือหุ้นร้อยละ 45.6 และ บจ. ซี.พี. อินเตอร์เทรค ถือหุ้นร้อยละ 6.0

บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน) เป็นผู้ผลิตอาหารในสายอุตสาหกรรม การเกษตรรายใหญ่ของประเทศไทย โดยมีเป้าหมายที่จะเป็น... “ห้องครัวของโลก” ด้วยการผลิตอาหารคุณภาพดีที่ผู้บริโภคทั่วโลกพอใจ ซึ่งผลิตภัณฑ์อาหารของบริษัทจะไม่เพียงเป็นที่ถูกใจในรสชาติ แต่มั่นใจได้ด้วยว่าถูกหลักอนามัยอย่างมีมาตรฐานสูง

สายธุรกิจหลักของบริษัทจะมีทั้งสัตว์เนื้อที่เป็นสัตว์บกอันได้แก่ ไก่, เป็ด, สุกร, ไข่ไก่, ไข่เป็ด และสายสัตว์น้ำ อันได้แก่ ปลา และกุ้ง การประกอบธุรกิจของบริษัทเป็นกระบวนการที่ครบวงจร โดยเริ่มตั้งแต่การพิถีพิถันจัดหาวัตถุดิบที่ใหม่สดและได้คุณภาพเพื่อป้อนเข้าธุรกิจการผลิตอาหารสัตว์ การคัดสรรและพัฒนาสายพันธุ์สัตว์ที่มีคุณภาพ ระบบการจัดการปศุสัตว์และทำฟาร์มที่มีประสิทธิภาพในทุกขั้นตอนทั้งการอนุบาลสัตว์ การเตรียมพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ และการจัดการเพื่อการค้าต่อเนื่องไปจนถึงการแปรรูปเนื้อสัตว์เพื่อจำหน่ายและการผลิตอาหารสำเร็จรูป

2. บริษัท เทเลคอมเอเชีย

บริษัท เทเลคอมเอเชีย คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) จดทะเบียนก่อตั้งเริ่มแรกเมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2533 ในนามบริษัท ซีพี เทเลคอมนิเคชั่น จำกัด เพื่อดำเนินธุรกิจทางด้านโทรคมนาคม โดยได้รับสัมปทานจากองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย (“ทศท.”) ในปี 2534 ให้เป็นผู้ลงทุน จัดหา และติดตั้ง ควบคุม ตลอดจนบำรุงรักษาอุปกรณ์ในระบบในการขยายบริการโทรศัพท์ จำนวน 2.6 ล้านเลขหมายในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลเป็นระยะเวลา 25 ปี

นอกเหนือจากบริการโทรศัพท์พื้นฐานแล้ว บริษัทได้ขยายการให้บริการ ไปสู่บริการโทรคมนาคมอื่น ๆ เช่น บริการเสริม TA Connex และ โทรศัพท์สาธารณะ บริการโทรศัพท์พื้นฐานพกพา (Personal Communication Telephone หรือ PCT) บริการส่งผ่านข้อมูล บริการอินเทอร์เน็ต และบริการโครงข่ายมัลติมีเดีย ต่อมา ได้จดทะเบียนแปรสภาพเป็นบริษัทมหาชน จำกัด เลข

ทะเบียน บมจ. 82 เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2536 โดยมีผู้ร่วมทุนจากต่างประเทศ คือ บริษัทไชนีส เน็ตเวิร์ค ซิสเต็มส์ (ประเทศไทย) จำกัด (ซึ่งเป็นบริษัทในเครือของ Verizon Communications, Inc. (“Verizon”) ซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจให้บริการโทรคมนาคมรายใหญ่ในประเทศสหรัฐอเมริกา

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2544 บริษัทมีทุนจดทะเบียนทั้งสิ้น 33,906,499,780 บาท แบ่ง ออกเป็นหุ้นสามัญ จำนวน 2,688,649,978 หุ้น มูลค่าที่ตราไว้หุ้นละ 10 บาท และหุ้นบุริมสิทธิ จำนวน 702,000,000 หุ้น มูลค่าที่ตราไว้หุ้นละ 10 บาท โดยมีทุนที่เรียกชำระแล้ว จำนวน 32,324,999,780 บาท แบ่งออกเป็นหุ้นสามัญ จำนวน 2,530,499,978 หุ้น มูลค่าที่ตราไว้หุ้นละ 10 บาท และหุ้นบุริมสิทธิ 702,000,000 หุ้น มูลค่าที่ตราไว้หุ้นละ 10 บาท

ธุรกิจทางด้านโทรคมนาคมของ บมจ. เทเลคอมเอเชีย คอร์ปอเรชั่น ดำเนินการได้เป็น 6 ด้าน แต่ละด้านมีบริษัทที่อยู่ในเครือข่ายรับผิดชอบดำเนินการ ดังนี้

- 1)ธุรกิจโทรศัพท์พื้นฐานและบริการเสริม ดำเนินการโดย บมจ. เทเลคอมเอเชียคอร์ปอเรชั่น
- 2)ธุรกิจโทรศัพท์พื้นฐานพกพา PCT ดำเนินการโดย บมจ.เทเลคอมเอเชีย คอร์ปอเรชั่น บจ.เอเชีย ไรร์เลส คอมมิวนิเคชั่น และบจ.ไวร์เออร์
- 3)ธุรกิจบริการโครงข่ายมัลติมีเดีย ดำเนินการโดย บจ. เอเชีย มัลติมีเดีย
- 4)ธุรกิจบริการส่งผ่านข้อมูล ดำเนินการโดย บมจ. เทเลคอมเอเชีย คอร์ปอเรชั่น
- 5)ธุรกิจบริการอินเทอร์เน็ตและอีคอมเมิร์ซ ดำเนินการโดย บจ.เอเชีย อินโฟเน็ท
- 6)ธุรกิจอื่น ๆ ดำเนินการโดย บจ.ดับเบิลยูเซเว่น เซอร์วิสเซส บจ. นิลบล บจ.ไวร์เออร์ แอนไวร์เลส และบริษัทอื่น ๆ

3. บริษัท ยูไนเต็ด บรอดคาสติ้ง คอปอเรชั่น จำกัด (มหาชน)

บริษัท ยูไนเต็ด บรอดคาสติ้ง คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) (ยูบีซี) เป็นผู้ประกอบการธุรกิจโทรทัศน์ระบบบอกรับเป็นสมาชิกรายใหญ่ที่สุดในประเทศไทย เกิดจากการรวมกิจการระหว่างไอบีซีและยูบีซี เคเบิล โดยยูบีซี ก่อตั้งขึ้น เมื่อวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2528 ดำเนินธุรกิจภายใต้สัญญาสัมปทาน 25 ปีที่ได้รับจากองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อ.ส.ม.ท.) ภายใต้หลักการที่ว่าบริษัทจะเป็นผู้ลงทุนในเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ด้วยกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเหล่านั้นให้แก่ อ.ส.ม.ท. และบริษัทยังคงมีสิทธิในการครอบครอง และใช้ประโยชน์จากทรัพย์สิน จนหมดอายุ (Build Transfer Operate) สัญญาดังกล่าวเดิมมีอายุ 25 ปี โดยสัมปทานจะหมดอายุลงในเดือนกันยายน พ.ศ. 2557 บริษัทได้เปิดให้บริการธุรกิจโทรทัศน์ระบบบอกรับเป็นสมาชิกเป็นแห่งแรกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในกรุงเทพมหานคร เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2532 โดยแพร่ภาพในระบบ MMDS และได้เข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2537 ด้วยทุนจดทะเบียน 180 ล้านบาท

ยูบีซีเป็นผู้นำธุรกิจโทรทัศนระบบบอกรับเป็นสมาชิกในประเทศไทย และจัดอยู่ในระดับแนวหน้าทางด้านธุรกิจสื่อบันเทิง โดยการนำเสนอความบันเทิงหลากหลายด้วยช่องรายการชั้นนำทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศ ผ่านโครงข่ายที่มีประสิทธิภาพสู่สมาชิก ซึ่งก็ได้เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ ด้วยความมุ่งมั่นที่จะให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ

ยูบีซีเริ่มต้นขยายบริการไปยังเมืองใหญ่ ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2537 โดยการส่งสัญญาณผ่านดาวเทียมไทยคม 1 ซึ่งดาวเทียมจะทำหน้าที่ถ่ายทอดสัญญาณไปยังเครื่องส่งสัญญาณ MMDS ในต่างจังหวัด

ในปี พ.ศ. 2538 ยูบีซีได้เริ่มให้บริการในระบบ DStv โดยการส่งสัญญาณในระบบ Ku-band และใช้ระบบการบีบอัดสัญญาณ MPEGII ซึ่งทำให้บริษัทสามารถเพิ่มจำนวนช่องของรายการได้มากขึ้น ปรับปรุงคุณภาพเสียงและภาพให้คมชัดยิ่งขึ้น สามารถกระจายสัญญาณให้บริการไปยังทุก ๆ พื้นที่ของประเทศไทย ตลอดจนเพิ่มขีดความสามารถในการถ่ายทอดสัญญาณผ่านดาวเทียมไทยคม 3 ซึ่งมีขีดความสามารถสูงกว่าเดิมมาก ปัจจุบันกลุ่มยูบีซีประกอบด้วยบริษัท 8 บริษัท โดยมียูบีซี เป็นบริษัทแม่ สำหรับบริษัทย่อย 7 บริษัท ได้แก่ บริษัท ยูบีซี เคเบิล เน็ตเวิร์ค จำกัด (มหาชน) บริษัท ซินิเพิล็กซ์ จำกัด บริษัท แซทเทลไลท์ เซอร์วิส จำกัด บริษัท คลิก ทวี จำกัด บริษัท เรนโบว์ มีเดีย จำกัด บริษัท ไอบีซี ซิม โฟนี่ จำกัด และบริษัท อินเทอร์เน็ตชั่นแนล บรอดคาสติ้ง คอร์ปอเรชั่น (กัมพูชา) จำกัด

กลุ่มสิริวัฒนภักดี

1. บริษัท เบอร์ลี่ ยุคเกอร์ จำกัด (มหาชน)

บริษัท เบอร์ลี่ ยุคเกอร์ จำกัด (มหาชน) เปิดดำเนินการมาแล้วกว่า 120 ปี เดิมเป็นกิจการของชาวต่างชาติ ต่อมาในปี 2544 บริษัท นครชื่น จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทในเครือบริษัทไทยเจริญ คอมเมอร์เชียล จำกัด ของกลุ่มนายเจริญ สิริวัฒนภักดี ได้เข้ามาซื้อกิจการ และเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ร้อยละ 83.50

บริษัท เบอร์ลี่ ยุคเกอร์ จำกัด (มหาชน) และบริษัทย่อย (กลุ่มบริษัท) ดำเนินธุรกิจในการผลิต จัดจำหน่าย และให้บริการด้านต่าง ๆ ดังนี้

ผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์

กลุ่มบริษัทเป็นผู้ผลิต จัดการตลาด และจัดจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคต่าง ๆ ได้แก่ กระดาษอนามัย สินค้าเครื่องใช้ส่วนตัว (สบู่ และแชมพู) ขนมอบเคี้ยว และลูกอม กลุ่มบริษัทจัดการตลาด และจัดจำหน่ายสินค้าทั้งที่เป็นตราของเบอร์ลี่ ยุคเกอร์ ควบคู่กับสินค้าภายใต้สัญญากับบุคคลภายนอก

ผลิตภัณฑ์ด้านเทคนิค

กลุ่มบริษัทนำเข้าและจัดจำหน่ายสินค้าหลากหลายเกี่ยวกับสินค้าเครื่องเขียน สารเคมีที่ใช้ในอุตสาหกรรม สารผสมอาหาร เกษตรภัณฑ์ เวชภัณฑ์ และสินค้าวิศวกรรม

ผลิตภัณฑ์เทคโนโลยีทางภาพ

กลุ่มบริษัทนำเข้า และจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เทคโนโลยีทางภาพ และเครื่องมือทางการแพทย์

2. กลุ่มบริษัทผลิตและจำหน่ายสุราและเบียร์

กลุ่มบริษัทแสงโสม และบริษัท เบียร์ไทย (1991) จำกัด (เบียร์ช้าง) รวมถึงกิจการโรงแรม เช่น โรงแรมอิมพีเรียลควีนส์ปาร์ก โรงแรมพลาซ่าแอทธินี

3. สถาบันการเงิน

บริษัท อากเนย์ประกันภัย จำกัด

กลุ่มมหากิจศิริ

1. บริษัท ไทยฟิล์มอินดัสตรี จำกัด (มหาชน)

บมจ. ไทยฟิล์มอินดัสตรี จัดทะเบียนเป็นบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อดำเนินธุรกิจผลิตฟิล์มบรรจุภัณฑ์และบริษัทย่อยดำเนินธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ปัจจุบันบริษัทมีสำนักงานและโรงงานอยู่ที่ อ.บางพลี จังหวัดสมุทรปราการ และโรงงานอีกแห่งหนึ่งตั้งอยู่ที่ กิ่งอำเภอนิคมพัฒนา จ.ระยอง มีกลุ่มผู้ถือหุ้นใหญ่ 2 อันดับแรก ดังนี้ กลุ่มนายประยุทธ มหากิจศิริ ร้อยละ 49.87 และธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ร้อยละ 29.41

บมจ. ไทยฟิล์มอินดัสตรี เป็นผู้ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ฟิล์มประเภทต่าง ๆ ดังนี้

- 1) BOPP Film ใช้เป็นวัสดุในอุตสาหกรรมบรรจุหีบห่อ
- 2) Polyester Film ใช้ในอุตสาหกรรมบรรจุอาหารและสินค้าที่เป็นของเหลว – ห่อกาแฟ น้ำยาซักผ้าชนิดเติม
- 3) Metallized Film ผลิตโดยการเคลือบอลูมิเนียมบนฟิล์มทุกชนิด เพื่อเก็บและถนอมอาหาร เนื้อ และเคมีภัณฑ์
- 4) CPP Film (Cast Polypropylene Film) ทำหน้าที่เป็นตัวเคลือบและใช้ห่ออาหารที่มีอายุสั้น ๆ

กลุ่มจิ้งจูงเรื่องกิจและจุฬางกูร

ธุรกิจเครือชัมมิทของกลุ่มจิ้งจูงเรื่องกิจและจุฬางกูร อยู่ภายใต้การบริหารของ 5 พี่น้อง อันได้แก่ นายสรรเสริญ จุฬางกูร นายพัฒนา จิ้งจูงเรื่องกิจ นายโกมล จิ้งจูงเรื่องกิจ นายสุริยะ จิ้งจูงเรื่องกิจ และนางสาวอริสดา จิ้งจูงเรื่องกิจ

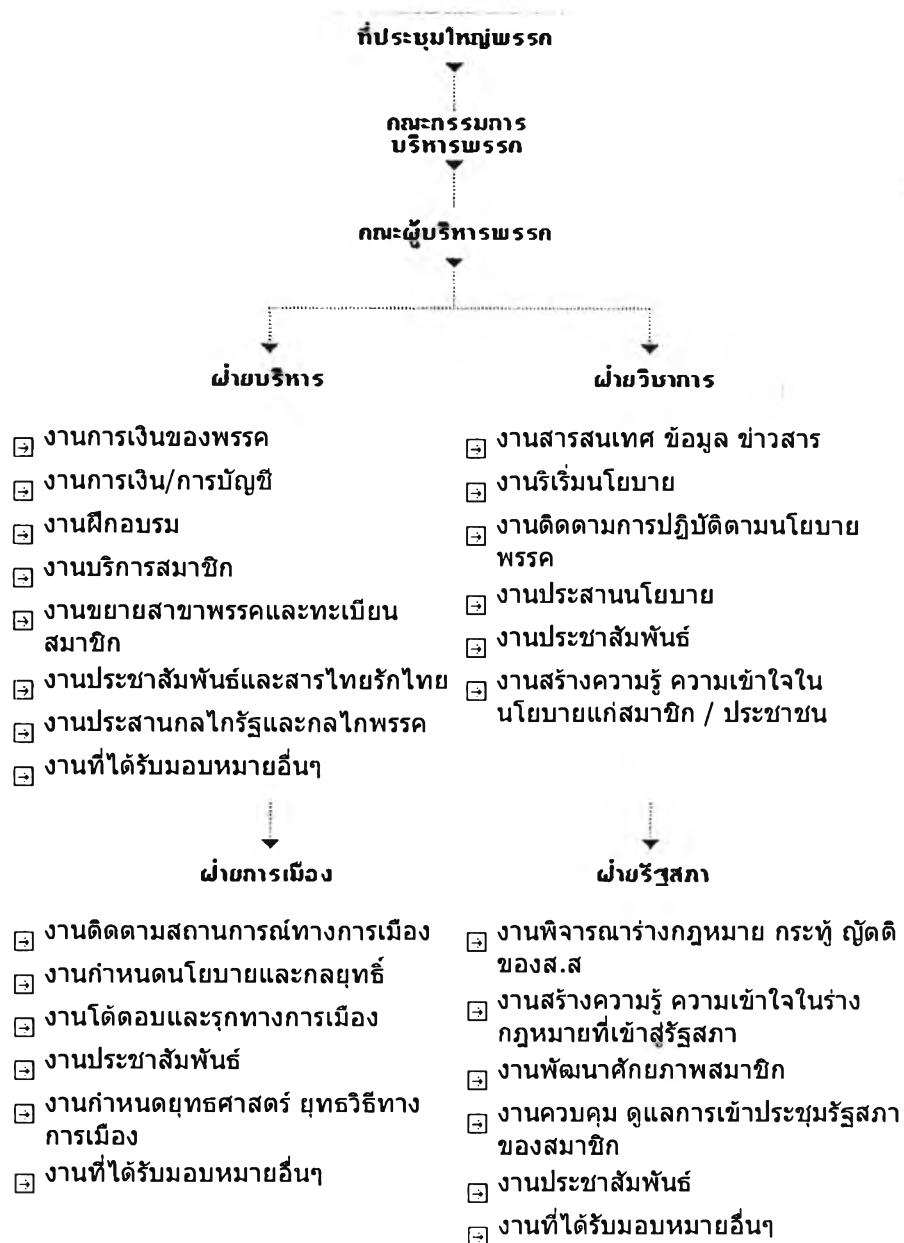
ธุรกิจหลักของกลุ่ม ได้แก่ ธุรกิจผลิตชิ้นส่วนและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับรถยนต์และอิเล็กทรอนิกส์ เป็นธุรกิจหลัก และยังมีธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์เป็นธุรกิจรอง ปัจจุบันกลุ่มจิ้งจูงเรื่องกิจและจุฬางกูรมีหุ้นในธุรกิจต่าง ๆ กว่า 100 บริษัท

ธุรกิจของนายสุริยะ จิ้งจูงเรื่องกิจ และนางสุริสา จิ้งจูงเรื่องกิจ ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับชิ้นส่วนรถยนต์และอิเล็กทรอนิกส์ มีผลประกอบการค่อนข้างดี ส่วนใหญ่มีกำไร เช่น บริษัท ชัมมิท แพลมบง ออโตบอดี เวิร์ค จำกัด มีกำไรกว่า 1,144 ล้านบาท ในปี 2543 และบริษัท ชัมมิท แพลมบง ออโตชีท แมนูแฟคเจอร์ จำกัด มีกำไรกว่า 545 ล้านบาท ในปีเดียวกัน

รูปแบบการจัดโครงสร้างองค์กรพรรคไทยรักไทย

การพิจารณาลักษณะของพรรคการเมืองแต่ละพรรคว่าเป็นอย่างไร สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะพิจารณาได้ก็คือ การจัดโครงสร้างองค์กรของพรรคซึ่งเปรียบเสมือนพิมพ์เขียวที่บ่งชี้ให้เห็นการจัดสรรอำนาจภายในพรรค การจัดความสัมพันธ์เชิงอำนาจภายในพรรค การพิจารณาโครงสร้างอำนาจภายในพรรคนี้จะสามารถทำให้เรามองเห็นว่า พรรคการเมืองนั้นมีลักษณะของการรวบอำนาจอยู่ในมือของผู้นำพรรคเพียงคนเดียวหรือแกนนำพรรคระดับสูงเพียงไม่กี่คนหรือไม่ หรือเป็นพรรคการเมืองที่โครงสร้างอำนาจกระจายตัวสูง ไม่รวมศูนย์อยู่ที่ตัวผู้นำพรรคเพียงคนเดียว หรือแกนนำพรรคเพียงไม่กี่คนยอมเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าพรรคการเมืองนี้ไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลและการครอบงำของคนเพียงคนเดียวหรือไม่กี่คน แต่กิจกรรมของพรรค การตัดสินใจทางการเมืองของพรรค ดำเนินการภายใต้ความเห็นพ้องต้องกันของสมาชิกพรรคในวงกว้างเมื่อพิจารณาการจัดโครงสร้างองค์กรของพรรคไทยรักไทยบ่งชี้ให้เห็นว่าพรรคการเมืองนี้มีลักษณะรวบอำนาจอยู่ภายใต้การตัดสินใจของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งไม่ใช่เรื่องแปลกแต่อย่างใด เพราะพรรคไทยรักไทยเกิดขึ้นภายใต้เจตนารมณ์ของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร สะท้อนถึงปรัชญาและอุดมการณ์ทางการเมืองของผู้นำพรรคนี้อย่างชัดเจน และยังคงสอดคล้องกับแนวคิด Strong Executive Officer ที่พรรคพยายามชูความโดดเด่นของผู้นำพรรคเป็นจุดขาย (บุญอริ ยี่หมะ, 2547:137)

แผนผังที่ 4.1 โครงสร้างพรรคไทยรักไทย

ที่มา : จาก www.thairakthai.or.th

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาโครงสร้างของพรรคจากแผนภูมิข้างต้นจะพบว่า ฝ่ายต่าง ๆ ในท้ายที่สุดแล้วขึ้นตรงกับหัวหน้าพรรคทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการกึ่งกรงผู้สมัครรับเลือกตั้ง ที่แม้ว่าจะผ่านขั้นตอนการสรรหาและพิจารณาจากคณะกรรมการที่แบ่งออกเป็นภาคต่าง ๆ แล้วส่งต่อมายังคณะกรรมการกึ่งกรงผู้สมัครรับเลือกตั้ง แต่ในท้ายที่สุดอำนาจการตัดสินใจสุดท้ายอยู่ที่หัวหน้าพรรคที่คณะกรรมการกึ่งกรงผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องขึ้นตรง แม้กระทั่งคณะกรรมการการเมืองที่

ควบคุมดูแลกิจการทางการเมืองในด้านต่าง ๆ ทั่วทั้งประเทศ ในท้ายที่สุดก็ต้องขึ้นตรงและการตัดสินใจอยู่ที่หัวหน้าพรรคเช่นเดียวกัน ขณะที่ตำแหน่งเลขาธิการพรรคนั้นทำหน้าที่ในด้านงานธุรการเท่านั้น แตกต่างจากพรรคการเมืองอื่น ๆ ที่บทบาทและความสำคัญของเลขาธิการพรรคไม่ด้อยกว่าหัวหน้าพรรคมากนัก(บุญอริ ยีหมะ, 2547:137)

นอกจากนั้น ลักษณะของโครงสร้างที่บ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและอำนาจที่โดดเด่น รวมศูนย์ของผู้นำพรรคยังสังเกตได้จากการจัดตั้งสำนักงานหัวหน้าพรรค ซึ่งมีฝ่ายต่าง ๆ ทำหน้าที่เพื่อนั้นให้เห็นถึงความสำคัญ โดดเด่นของผู้นำพรรคเป็นพิเศษ เช่น ฝ่ายกิจกรรมการเมือง ฝ่ายปฏิบัติการภาคสนาม ฝ่ายสื่อมวลชนสัมพันธ์ ทั้ง ๆ ที่งานด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์และงานโฆษกมีอยู่แล้วในความรับผิดชอบของเลขาธิการพรรค

อำนาจที่รวมศูนย์อยู่ที่หัวหน้าพรรคสังเกตได้อย่างชัดเจนในกรณีของการดึงเอาอดีต ส.ส. จากพรรคการเมืองต่าง ๆ โดยเฉพาะจากกลุ่มการเมืองที่มีชื่อว่า วังน้ำเย็น ซึ่งมีเสนาะ เทียนทองแกนนำกลุ่มโยกย้ายออกมาจากพรรคความหวังใหม่ เนื่องจากเกิดกระแสต่อต้านจากแกนนำพรรคที่สำคัญหลายคน เช่น สุภารัตน์ เกตุราพันธ์ สมคิด จาคุศรีพิทักษ์ เนื่องจากหวั่นเกรงว่าภาพลักษณ์ของพรรคที่ถูกวางเอาไว้ว่าเป็นสินค้าทางการเมืองที่ "คิดใหม่ ทำใหม่" แตกต่างจากพรรคการเมืองอื่น แต่การนำเอาอดีต ส.ส. จากกลุ่มของเสนาะ เทียนทอง ซึ่งมีปัญหาในเรื่องภาพลักษณ์เป็นอย่างยิ่ง อาจจะส่งผลกระทบต่อความนิยมของประชาชนที่มีต่อพรรค แต่ในที่สุดกระแสต่อต้านภายในพรรคก็ยุติลงหลังจากที่หัวหน้าพรรคออกมาปราม และสั่งให้ยุติการวิพากษ์วิจารณ์โดย พ.ต.ท. ทักษิณ กล่าวยกย่องชมเชยเสนาะ เทียนทอง ว่า "เป็นคนดี คนเก่ง แต่ที่ผ่านมาพูดไม่เก่งเลยทำให้พลาดโอกาสไป...ที่ผ่านไม่เคยได้ยินว่านายเสนาะทุจริต ไม่เคยได้ยินว่ารังแกข้าราชการประจำ คนลักษณะเช่นนี้ทำไมจึงไม่ดึงมาช่วยทำประเทศชาติ" (มติชน, 2 เมษายน 2543 : 23)

อย่างไรก็ตาม การจัดโครงสร้างเช่นนี้นับว่าเป็นลักษณะของการจัดโครงสร้างพรรคการเมืองเพื่อการแข่งขันในการเลือกตั้ง โดยเฉพาะการที่พรรคไทยรักไทยเป็นพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทเชิงโครงสร้างที่เกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจ เป้าหมายของพรรคเกิดขึ้นเพื่อหวังจะช่วงชิงโอกาสทางการเมืองและชนะการเลือกตั้ง ดังนั้น โครงสร้างพรรคการเมืองเช่นนี้ ทำให้สามารถสร้างเอกภาพให้เกิดขึ้นได้โดยง่ายภายใต้การรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่ตัวผู้นำพรรคเพียงคนเดียว อุดมการณ์และนโยบายพรรคที่ผู้นำพรรคต้องการ กลยุทธ์ทางการเมืองที่ผู้นำพรรคประสงค์สามารถส่งทอดไปยังสมาชิกพรรคในระดับล่างต่อ ๆ กันไปได้โดยเร็ว รวดเร็ว เมื่อเปรียบเทียบกับ การจัดโครงสร้างของพรรคการเมืองที่อำนาจกระจาย การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ย่อมต้องผ่านการปรึกษาหารือและแสวงหามติในที่ประชุม ซึ่งอาจจะไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ทางการเมืองที่ไม่ได้อยู่ในภาวะปกติและอำนาจไปสู่การเสียเปรียบในทางการเมืองต่อพรรคคู่แข่ง(บุญอริ ยีหมะ, 2547:138)

โครงสร้างพรรคไทยรักไทยที่มีลักษณะรวมศูนย์ที่ตัวผู้นำพรรคย่อมสะท้อนให้เห็นว่า พรรคการเมืองแห่งนี้มียุทธศาสตร์และเป้าหมายที่สนองต่อความต้องการผู้นำพรรคเป็นสำคัญ คือ ต้องการให้พรรคเป็นกลไกสู่การขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและภายใต้ภาวะวิกฤติทาง เศรษฐกิจ ซึ่งต้องการแก้ไขปัญหาย่างฉับพลันทันด่วนจะเกิดขึ้น ได้ก็ด้วยภายใต้โครงสร้างพรรค การเมืองที่มีลักษณะรวมศูนย์ มากกว่าการปฏิสัมพันธ์ในแนวราบที่ผ่านการตัดสินใจอย่างมีส่วนร่วมของสมาชิกพรรค เพราะใช้เวลานานไม่ทันกับสถานการณ์ที่รุนแรง เมื่อเป็นเช่นนี้ โครงสร้าง อำนาจภายในพรรคการเมืองนั้น จึงเป็นผลมาจากการถือครองทรัพยากรทางอำนาจของสมาชิก ภายในพรรค พรรคการเมืองที่ทรัพยากรทางอำนาจไม่ได้กระจายตัวไปอย่างกว้างขวางภายในพรรค พรรคการเมืองนั้นย่อมมีโครงสร้างอำนาจภายใต้พรรครวมศูนย์อำนาจอยู่ภายใต้หัวหน้าพรรคหรือ กลุ่มแกนนำพรรคเพียงไม่กี่คน ในขณะที่พรรคการเมืองที่ทรัพยากรทางอำนาจไม่ได้กระจุกตัว แต่ กระจายตัวไปยังสมาชิกพรรคอย่างกว้างขวาง ย่อมทำให้พรรคการเมืองนั้นมีโครงสร้างอำนาจที่ กระจายอำนาจการตัดสินใจไปยังสมาชิกพรรค ไม่รวมศูนย์อำนาจอยู่ที่หัวหน้าพรรค หรือแกนนำ พรรคเพียงไม่กี่คน(บุญอริ ยีหมะ, 2547:140-141)

เมื่อเป็นเช่นนี้ ในกรณีของพรรคไทยรักไทยจึงพบว่า โครงสร้างอำนาจภายในพรรครวม ศูนย์และกระจุกตัวอยู่ที่ผู้นำพรรค เนื่องจากถือครองทรัพยากรทางอำนาจ ทั้งในรูปเงินทุน ชื่อเสียง ความนิยม ความรู้ ความสามารถและอำนาจการตัดสินใจในสัดส่วนที่เหนือกว่าสมาชิกคนอื่น ๆ เป็นอย่างมาก พ.ต.ท.ทักษิณ มักจะมีทัศนคติในเชิงลบต่อนักการเมือง และพยายามเสนอภาพ ตนเองว่าเป็นคนนอก (outsider) เป็นนักบริหารมากกว่าเป็นนักการเมือง แต่หลังจากการก่อตั้ง พรรคได้ไม่นาน พรรคไทยรักไทยก็กลายเป็นพรรคการเมืองที่ให้ความสำคัญกับการเลือกตั้ง และมี อดีต ส.ส. เป็นจำนวนมากเข้ามาเป็นสมาชิกพรรคและเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรค(บุญอริ ยีห มะ, 2547:142)

การเสนอแนวคิด “คิดใหม่ ทำใหม่” ของพรรคไทยรักไทยได้สร้างความคาดหวังใน หมู่ชนชาวไทยอย่างสูง ประชาชนคาดหวังว่า การปฏิรูปการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 จะผลักดันให้สังคมนักการเมืองไทยหลุดพ้นจากวงจรอุบาทว์อันเป็น กระแสการเมืองที่กำหนดโดยนักเลือกตั้ง แรงกดดันจากความคาดหวังของประชาชนดังกล่าวนี้ ทำ ให้ พ.ต.ท. ทักษิณ จำต้องสละตำแหน่งนักการเมืองที่ภาพพจน์ไม่ดี เข้าร่วมรัฐบาล(รังสรรค์ ธนะพร พันธุ์, 2544:113) แต่ความพยายามในการยับยั้งกระแสการเมืองแบบเก่าไม่ประสบผลสำเร็จ เท่าที่ควร ในเมื่อพรรคไทยรักไทยตกอยู่ใต้อิทธิพลของการเมืองเก่าด้วย

ความคิดที่จะเลือกเอาคนรุ่นใหม่ จึงต้องยกเลิกและถูกแทนที่ด้วยยุทธการกวาดต้อน กลุ่ม ส.ส.เก่า ซึ่งถูกกำหนดขึ้นจากหลายรูปแบบ เช่น ดูดเอามาเป็นกลุ่มใหญ่บ้าง กลุ่มเล็กบ้าง ส.ส.ไม่มีสังกัดกลุ่ม ก็จะถูกดึงเข้ามาในทุกรูปแบบ จึงปรากฏคำศัพท์ ในช่วงนั้นหลายคำ เช่น ตก เขียว จอมคูด โสภณิ การเมือง กวาดต้อน ราวปศุสัตว์การเมือง เป็นต้น กลุ่มที่ถือว่าใหญ่ที่สุด

ที่ถูกดูมาได้แก่ กลุ่มวังน้ำเย็น ซึ่งมีนายเสนาะ เทียนทองเป็นแกนนำและได้ย้ายมาจากพรรคความหวังใหม่ มีประมาณ 60 – 70 คน เป็น ส.ส.บัญชีรายชื่อ 10 คน ส.ส.เขตภาคกลาง 16 คน เขตภาคเหนือ 4 คน และ ส.ส. เขตภาคอีสานมากที่สุดกว่า 30 คน(รังสรรค์ ณะพรพันธุ์, 2544:113)

กลุ่มพรรคกิจสังคมสาขา 1 นำโดยนายสมศักดิ์ เทพสุทิน จากการอุปถัมภ์ของนายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ ประกอบด้วย ส.ส.บัญชีรายชื่อ 4 คน และ ส.ส.เขตจากพระนครศรีอยุธยา สุโขทัย อุตรดิตถ์ พิษณุโลก ลำปาง (บางส่วน) และสุรินทร์ (บางส่วน) รวมแล้ว 25 – 30 คน

กลุ่มพรรคกิจสังคมสาขา 2 นำโดย นายสุวิทย์ คุณกิตติ มีสมาชิกอยู่ในกลุ่มประมาณ 15 คน

กลุ่มนางสุภารัตน์ เกตุราพันธ์ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็น ส.ส. กรุงเทพมหานคร และอดีตสมาชิกของพรรคพลังธรรมส่วนหนึ่ง

กลุ่มอดีต ส.ส.ที่ไม่สังกัดกลุ่มใด ที่ย้ายมาจากพรรคอื่นอีกประมาณกว่า 20 คน

ที่เหลือก็เป็นกลุ่มของทักษิณ ซึ่งมี ส.ส.มากที่สุดประกอบด้วย กลุ่มผู้ก่อตั้งพรรค

กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มอดีตข้าราชการ ส.ส.กรุงเทพ ส.ส.ภาคกลาง ส.ส.ภาคเหนือส่วนใหญ่ และ ส.ส.หน้าใหม่จากภาคอีสาน อีกประมาณ 130 คน(รังสรรค์ ณะพรพันธุ์, 2544:113)

ด้วยเหตุที่เป็นพรรคการเมืองใหม่ซึ่งเน้นการเติบโตจากภายนอก (External Growth) โดยที่ ใช้จุดเด่นที่มีเหนือกว่าพรรคการเมืองและกลุ่มพลังการเมืองอื่นๆ โดยใช้พลังอดีต ส.ส.เข้าพรรคอย่างมากมายอย่างที่ทราบกันอยู่ ประกอบการเน้นการหาเสียงใช้รูปแบบการตลาดนำหน้าการเมือง โหมโฆษณาประชาสัมพันธ์ ใช้ทุนมหาศาล การเลือกตั้งในวันที่ 6 มกราคม 2544 พรรคไทยรักไทย จึงได้รับการเลือกตั้งเข้ามามากที่สุดถึง 248 คน โดยแบ่งเป็น ส.ส.เขต 200 คนและ ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ 48 คน

ตารางที่ 4.2 แสดงผลการเลือกตั้งในวันที่ 6 มกราคม 2544

พรรค	จำนวน ส.ส.แบบ แบ่งเขต	จำนวน ส.ส. ระบบบัญชี รายชื่อ	รวมจำนวน ส.ส.ทั้งหมด	คิดเป็นร้อยละ
1.ไทยรักไทย	200	48	248	40.96
2.ประชาธิปัตย์	97	31	128	20.56
3.ชาติไทย	35	6	41	8.20
4.ความหวังใหม่	28	8	36	7.20
5.ชาติพัฒนา	22	7	29	5.80
6.เสรีธรรม	14	-	14	2.80
7.ราษฎร	2	-	2	0.40
8.กิจสังคม	1	-	1	0.20
9.ถิ่นไทย	1	-	1	0.20
รวม	400	100	500	100

ที่มา: ข้อมูลจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง(กกต.)(ดูเพิ่มเติมใน www.ect.go.th)

รัฐบาลพรรคไทยรักไทย

พรรคไทยรักไทยชนะการเลือกตั้งอย่างถล่มทลายในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2544 พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2544 ต่อมาเมื่อพระบรมราชโองการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ปีเดียวกัน รัฐบาลทักษิณ 1 นี้ยังคงเป็นรัฐบาลผสม แม้พรรคไทยรักไทยจะเป็นพรรคการเมืองขนาดใหญ่ แต่ขนาดของพรรคเป็นผลจากการควบมั่งการเมืองจากพรรคอื่น (Merger) และการครอบพรรคการเมืองขนาดเล็ก (Take-over) ความเป็นเอกภาพของพรรคในช่วงแรกๆ จึงมีไม่มากเท่าที่ควร เนื่องจาก พ.ต.ท.ทักษิณต้องการสร้างพรรคให้มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว และมีอำนาจในการควบคุมสมาชิกพรรคและ ส.ส. ซึ่งส่งผลต่อการควบคุมคะแนนเสียงในสภาด้วย และนำไปสู่เสถียรภาพของรัฐบาล ดังนั้นยุทธวิธีของพรรคการเมืองไทยรักไทยจึงเลือกเส้นทางการเติบโตภายนอก (External Growth) แทนที่จะเลือกเส้นทางการเติบโตภายใน (Internal Growth) (รังสรรค์ ณะพรพันธุ์, 2544:113) เพราะถ้าเน้นการค่อยๆ เจริญเติบโตเป็นทีละเล็กทีละน้อยเหมือนการสร้างพรรคการเมืองในอดีต บางทีอาจจะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้สำเร็จ ด้วยเหตุที่พรรคไทยรักไทยกวาดที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรเป็นประวัติการณ์ พรรคไทยรักไทยจึงมีอำนาจต่อรอง

สูงในการผสมรัฐบาล ทันทีที่พรรคไทยรักไทยจับมือกับพรรคความหวังใหม่ในการจัดตั้งรัฐบาล พันธมิตร 6 พรรคซึ่งมีพรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำในอดีตก็สิ้นแรงยึดเหนี่ยว พรรคที่เคยแสดงความเข้มแข็งในการผนึกพันธมิตร 6 พรรค ดังเช่น เสรีธรรมก็ถูกผนวกรวมพรรคไทยรักไทย ต่อมาพรรคความหวังใหม่ก็ถูกผนวกรวมกับพรรคไทยรักไทยเช่นเดียวกับพรรคเสรีธรรม ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป

พรรคไทยรักไทยจึงได้จัดตั้งรัฐบาลร่วมกับพรรคเสรีธรรมที่มี ส.ส. 14 คน พรรคชาติไทยซึ่งมีจำนวน ส.ส. 41 คนและ พรรคความหวังใหม่มี ส.ส. 36 คน จึงทำให้การจัดตั้งรัฐบาล เป็นไปอย่างราบรื่น มีจำนวน ส.ส. 339 คน ซึ่งเกินกึ่งหนึ่งของ ส.ส. ทั้งสภาถึงจำนวน 89 คน พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จึงได้รับโหวตเสียงให้เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 25 ของประเทศ อย่างสะดวกทุกประการ โดยมีเสียงสนับสนุน 339 เสียง

ตารางที่ 4.3 พรรคร่วมรัฐบาลในคณะรัฐบาลของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร 17 กุมภาพันธ์ 2544

พรรค	จำนวน ส.ส.แบ่งเขต	จำนวน ส.ส.บัญชีรายชื่อ	รวม
ไทยรักไทย	200	48	248
ความหวังใหม่	28	8	36
ชาติไทย	35	6	41
เสรีธรรม	14	-	14
รวม	177	62	339

ที่มา: รวบรวมจากข้อมูลของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) (ดูเพิ่มเติมใน www.ect.go.th)

ความจริงแล้ว ยุทธศาสตร์ของ พ.ต.ท.ทักษิณต้องการที่จะทำให้พรรคไทยรักไทยมีขนาดใหญ่และมีอำนาจผูกขาดในการเป็นรัฐบาลพรรคเดียว แล้วมีจำนวนเสียงของ ส.ส. แบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาดเพราะจะทำให้สามารถผูกขาดในกระบวนการตัดสินใจในนโยบายต่างๆ ได้ พ.ต.ท.ทักษิณตระหนักดีถึงอุปสรรคและปัญหาของการมีรัฐบาลผสมซึ่งต้องเผชิญกับอำนาจต่อรองของหลายกลุ่ม ทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลที่ผ่านมาไม่ดีเท่าที่ควร ดังนั้นยุทธศาสตร์ทางการเมืองของ พ.ต.ท.ทักษิณ จึงต้องการให้การเมืองที่มีรัฐบาลเดียวในการบริหารและปกครองประเทศ

ดังนั้นภายหลังจากทราบผลการเลือกตั้งไม่นาน และเห็นว่าพรรคไทยรักไทยได้จำนวน ส.ส. ไม่เกินกึ่งหนึ่งที่จะสามารถตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้ หัวหน้าพรรคไทยรักไทยจึงเริ่มเดินเกมการเมืองเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองของพรรคไทยรักไทย ด้วยการดึงพรรคเสรีธรรม ให้ยุบรวมเข้ากับพรรคไทยรักไทยเพื่อให้พรรคไทยรักไทยเป็นพรรคเดียวที่มีเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของสภา เมื่อพิจารณาจำนวน ส.ส. ที่พรรคไทยรักไทยได้รับคือ 248 เสียง เมื่อควรรวมกับพรรคเสรีธรรมซึ่งมีจำนวน ส.ส. 14 เสียง เมื่อควรรวมพรรคสำเร็จจะทำให้พรรคไทยรักไทยมีจำนวน ส.ส. 262 เสียง ซึ่งมากกว่ากึ่งหนึ่ง 12 เสียง ทำให้พรรคไทยรักไทยสามารถที่จะเป็นรัฐบาลพรรคเดียวได้โดยไม่ต้องกังวลว่าพรรคร่วมรัฐบาลพรรคหนึ่งพรรคใดจะใช้เงื่อนไขในการถอนตัวมาเป็นข้อต่อรองเหมือนเช่นในอดีต (ผู้จัดการรายวัน, 7 ก.พ. 2544: 14) แต่แม้พรรคไทยรักไทยจะยึดที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรเกินกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนที่นั่งอันพึงมี พ.ต.ท. ทักษิณ ก็คงไม่เสี่ยงในการจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียว จนกว่ากลุ่มของ พ.ต.ท. ทักษิณ ภายในพรรคไทยรักไทย มี ส.ส. เกินกว่า 250 คน จำนวนมากๆ พ.ต.ท. จึงรอคอยเวลาที่จะสลายกลุ่มก๊วนการเมืองที่เพิ่งเข้ามารวมกับพรรคไทยรักไทยให้ได้เสียก่อน เพื่อที่จะทำให้อำนาจในการควบคุมรัฐบาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจะสามารถตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้ ดังนั้นยุทธศาสตร์ในการย่อยสลายกลุ่มก๊วนภายในพรรคไทยรักไทยและการสถาปนาและผนวกรวมการผูกขาดการเมืองภายใต้กลุ่มทุนทักษิณ จึงเป็นนโยบายหลักของพรรคที่ค่อยๆ ดำเนินการต่อมา โดยเฉพาะการพยายามดึงพรรคชาติพัฒนาและกลุ่ม 2 กลุ่มจากพรรคชาติไทยคือ กลุ่มชลบุรีของนายสนธยา คุณปลื้มและกลุ่มบุรีรัมย์ของนายเนวิน ชิดชอบรวมไปถึงเหตุการณ์ที่พยายามผูกพันมิตรกับพรรคชาติไทยเพื่อเป็นการต่อยอดกับกลุ่มก๊วนต่างๆ ในพรรคไทยรักไทยเพื่อรอคอยเวลาในการค่อยสลายพลังของกลุ่มก๊วนเหล่านั้น

สำหรับการจัดสรรบุคคลในการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ในคณะรัฐบาลทักษิณ 1 นั้น เนื่องจากพรรคไทยรักไทยมีจำนวน ส.ส. ในการเลือกตั้งครั้งนี้จำนวนมากที่สุด จึงมีอำนาจต่อรองในการจัดวางตำแหน่งบุคคลและกำหนดโควตาของตำแหน่งรัฐมนตรีในคณะรัฐบาล โดยโควตาที่พรรคไทยรักไทยจะได้รับคือ ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี 1 ตำแหน่ง และตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี 3 ตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการฯ 13 ตำแหน่ง และรัฐมนตรีช่วยว่าการฯ 2 ตำแหน่ง รวมทั้งหมด 28 ตำแหน่ง พรรคความหวังใหม่ได้รับตำแหน่งรองนายฯ 1 ตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการฯ 3 ตำแหน่ง และรัฐมนตรีช่วยฯ 1 ตำแหน่ง รวม 5 ตำแหน่ง ส่วนพรรคชาติไทย ได้รับตำแหน่งรองนายฯ 1 ตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการฯ 2 ตำแหน่ง และรัฐมนตรีช่วย 1 ตำแหน่ง รวม 4 ตำแหน่ง (ดูตารางด้านล่าง)

ตารางที่ 4.4 จำนวนรัฐมนตรีในรัฐบาลทักษิณจำแนกตามพรรคที่สังกัด วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2544

พรรคการเมือง	รองนายกรัฐมนตรี	รัฐมนตรีว่าการฯ	รัฐมนตรีช่วย	รวม
ไทยรักไทย	3	13	2	28
ความหวังใหม่	1	3	1	5
ชาติไทย	1	2	1	4
รวม	5	19	13	37

หมายเหตุ ผู้ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี ควบตำแหน่งรัฐมนตรี จำนวน 2 ราย ได้แก่

พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ (กลาโหม) และนายเดช บุญ-หลง (แรงงาน)

ที่มา: รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. 2544. คู่มือการเมืองไทย. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ

เนื่องจากรัฐบาลทักษิณมิได้มีลักษณะเพียงรัฐบาลของตัวแทนกลุ่มการเมืองเท่านั้น หากยังมีลักษณะเป็นรัฐบาลของกลุ่มทุนอีกด้วย ในขณะที่หวัชบวน (พ.ต.ท.ทักษิณ) เป็นนายทุนโทรคมนาคมซึ่งเป็นทุนหลักของพรรคและของรัฐบาล และเครือข่ายของทุนสื่อสารโทรคมนาคมประกอบด้วยนายอดิศักดิ์ โพธารามิก นายประชา มาลินินท์และนายชินนทร์ เจียรนวนนท์ ร่วมกับนายทุนอุตสาหกรรม เช่น นายพิทักษ์ อินทรวินัยนันท์ นายเดช บุญ-หลง นายสุวิทย์ คุณกิตติ นายปองพล อดิเรกสาร นายสรอรรถ กลิ่นประทุม นายชูชีพ หาญสวัสดิ์ นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ ฯลฯ

ปรากฏการณ์ที่กลุ่มทุนรุกเข้าไปยึดพื้นที่ในคณะรัฐมนตรีมิใช่ปรากฏการณ์ใหม่ หากแต่เริ่มปรากฏอย่างชัดเจนตั้งแต่รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นต้นมา ในเมื่อกลุ่มทุนต้องการเข้าไปมีอิทธิพลในกระบวนการกำหนดนโยบายเพื่อให้เกื้อกูลผลประโยชน์ของตน แต่กลุ่มนายทุนที่เข้าร่วมรัฐบาลของ พ.ต.ท.ทักษิณมีลักษณะต่างไปจากเดิมกล่าวคือ เป็นกลุ่มทุนใหม่คือ กลุ่มทุนโทรคมนาคมสื่อสารเป็นแกนนำหลัก ซึ่งเป็นการพลิกโฉมหน้าการเมืองไทยใหม่ในอดีตกลุ่มทุนส่วนใหญ่จะอยู่เบื้องหลังการบริหารงานของรัฐบาลและคอยสนับสนุนในรูปแบบต่างๆ ถึงแม้จะส่งตัวแทนของกลุ่มทุนมานั่งในตำแหน่งคณะรัฐมนตรีบ้างแต่ก็ไม่ได้ มีลักษณะเป็นด้านหลักซึ่งสามารถควบคุมกลไกการทำงานของรัฐบาลได้ทั้งหมด รัฐบาลทักษิณมีลักษณะเด่นซึ่งหัวหน้าพรรคมีกำลังทุนสนับสนุนของตัวเองที่เรียกว่า เป็นทุนชินวัตรหรือกลุ่มทุนโทรคมนาคมซึ่งเป็นทุนขนาดใหญ่และภายหลังจึงได้ร่วมมือเป็นพันธมิตรกับทุนโทรคมนาคมอื่นๆ คือกลุ่มมาลี

นนท์ ซึ่งมีประชา มาลินนท์มาเป็นตัวแทน กลุ่มซีพีของนายธนินทร์ เกียรติวนนท์ และกลุ่มทีที แอนด์ทีของ ดร.อดิศักดิ์ โภธารามิก

สำหรับข้อมูลของ ดร.อดิศักดิ์ โภธารามิกนั้น ในอดีตเคยเป็นประธานกรรมการบริษัท จัสมิน อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด(มหาชน) บริษัทยักษ์ใหญ่ทางด้านอุตสาหกรรมโทรคมนาคม สื่อสารคนหนึ่งของประเทศไทย การเข้ามาสังกัดพรรคไทยรักไทยของเขาได้สร้างสีสันให้กับพรรค ไม่น้อย ในฐานะของตัวแทนกลุ่มทุนโทรคมนาคมสื่อสาร ซึ่งเป็น 1 ใน 3 กลุ่มทุนของประเทศไทยที่ พรรคไทยรักไทยยึดมาได้เป็นอย่างดี เขาจบการศึกษาจากคณะวิศวกรรมศาสตร์ สาขาไฟฟ้า จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รุ่นเดียวกับ ดร.ไพบูลย์ ลิมปพยอม อดีตผู้อำนวยการองค์การโทรศัพท์ แห่งประเทศไทยและเริ่มทำงานที่องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยในสมัยที่ นายจรูญ วัชรภักย์ เป็นผู้อำนวยการ ทำงานได้สักพักก็ลาไปเรียนต่อ และอำลาชีวิตราชการหันมาเอาดีทางด้านธุรกิจ ด้วยการประกอบกิจการบริษัท ไวท์กรุป จำกัด ซึ่งเป็นผู้จัดจำหน่ายอุปกรณ์ด้านโทรคมนาคม โดย เป็นผู้รับผิดชอบติดต่อค้าขายกับกองทัพโดยเฉพาะ ซึ่งไม่ใช่งานขายอย่างเดียว แต่ที่สำคัญกว่านั้น คือ การติดต่อเจรจากับผู้ที่กุมอำนาจการตัดสินใจ ประสบการณ์และแวดวงที่เขาเกี่ยวข้องทำให้เขา มองเห็นช่องทางในการทำธุรกิจด้านที่ปรึกษาวิศวกรรมโทรคมนาคมให้แก่หน่วยงานราชการขณะนั้น (ผู้จัดการรายวัน,12 ก.พ.2544:14)

จากนั้นเขาจึงได้ก่อตั้งบริษัทจัสมิน อินเตอร์เนชั่นแนลในระหว่างที่อยู่กับไวท์กรุป ใน ปี 2525 โดยตัวเขาเป็นประธานและมีผู้ที่เป็นตัวหลักในการติดต่อประสานงานคือ นายสมบุญ พัทธโสภาค กรรมการผู้จัดการบริษัทธุรกิจของบริษัทจัสมิน ซึ่งเติบโตพร้อมๆกับกระแสการแปรรูป รัฐวิสาหกิจไทยที่ให้เอกชนเข้ามาเป็นซัพพลายเออร์

เขาเริ่มเข้าสู่แวดวงการเมืองโดยอยู่เบื้องหลังการทำงานให้กับ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ หัวหน้าพรรคชาติพัฒนา ในฐานะนายทุนของพรรคและมีความสนิทสนมเป็นพิเศษกับนักการเมือง กลุ่มราชครุมาอย่างยาวนานและมีตำแหน่งทางการเมืองครั้งแรก คือสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ก่อนที่จะก้าวมาสู่ตำแหน่งฝ่ายบริหารในฐานะ รมต.สำนักนายกรัฐมนตรี กำกับดูแลการ ท่องเที่ยว(ผู้จัดการรายวัน,12 ก.พ.2544:14) และภายหลังจาก พ.ต.ท.ทักษิณ ก่อตั้งพรรคไทยรักไทย และสามารถนำพรรคชนะการเลือกตั้งในปี 2544 จึงดึงตัว ดร.อดิศักดิ์ โภธารามิก มาเป็นรัฐมนตรี และสมาชิกของพรรคด้วย

นอกนี้ยังมีกลุ่มทุนอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นนายทุนคนสำคัญที่มีบทบาทและได้รับการ แต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีด้วยคือ นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ นายทุนอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ สำหรับข้อมูลของเขานั้น เกิดเมื่อวันที่ 10 ธ.ค. 2497 ที่กรุงเทพฯ สมรสแล้วกับนางสุริสา จึงรุ่งเรือง กิจ มีบุตร 1 คน ชื่อเด็กชายชานันท์ จึงรุ่งเรืองกิจ จบการศึกษาปริญญาตรีสาขาวิศวกรรมโรงงาน จากมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย เบิร์กลีย์ และสำเร็จปริญญาบัตรจากวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร เมื่อปี 2538 ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันเป็นกรรมการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย กรรมการบริษัท วิทยู

การบินแห่งประเทศไทย จำกัด ประธานกรรมการในเครือบริษัท ชัมมิต ซึ่งเป็นบริษัทที่ตัวเองและครอบครัวเป็นเจ้าของ (ผู้จัดการรายวัน, 12 ก.พ. 2544: 14)

ส่วนตำแหน่งทางการเมืองนั้นเคยเป็นที่ปรึกษา รมว.อุตสาหกรรม ที่ปรึกษา รมว.แรงงาน ที่ปรึกษารมต.สำนักนายกฯ ที่ปรึกษารมช.เกษตรและสหกรณ์ ที่ปรึกษา รมช.พาณิชย์ เขามีความสนิทสนมอย่างยิ่งกับนายสมศักดิ์ เทพสุทินซึ่งเป็นอดีตสมาชิกพรรคกิจสังคมและแกนนำกลุ่มวังน้ำยมในปัจจุบันอย่างยิ่งและเป็นผู้ที่นายสมศักดิ์ผลักดันให้ดำรงตำแหน่ง รมช.อุตสาหกรรม และเมื่อย้ายตามนายสมศักดิ์มาอยู่พรรคไทยรักไทยก็ได้รับความไว้วางใจให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีอีกครั้งในตำแหน่ง รมว.อุตสาหกรรม ในฐานะที่เป็นผู้ให้การสนับสนุนด้านการเงินให้กับพรรคมาโดยตลอด(ผู้จัดการรายวัน, 12 ก.พ. 2544: 14)

องค์ประกอบของคณะรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลดังกล่าว จึงทำให้มีลักษณะของการรวมตัวเหล่านี้เป็นกลุ่มทุนขนาดใหญ่และมีลักษณะเป็นเครือข่ายของกลุ่มทุนผูกขาดโดยเฉพาะกิจการโทรคมนาคมของประเทศซึ่งเป็นแกนนำของพรรคและแกนนำของคณะรัฐบาลชุดนี้ ต่างจากสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณหรือสมัยรัฐบาลอื่นๆของไทยก่อนหน้านี้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทุนย่อยๆมารวมตัวกันหรือเป็นกลุ่มทุนที่ออกฤทธิ์ ปีทมานันท์(2005:Chapter 6)เรียกว่า เป็นกลุ่มทุนท้องถิ่นต่างจังหวัด ซึ่งประกอบธุรกิจรับเหมาและก่อสร้างเป็นหลัก หรือไม่ก็เป็นเพียงการรวมตัวของเจ้าพ่อหรือเป็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นที่ เป็นผู้สนับสนุนอยู่เบื้องหลังและบางที่อาจกระทำเพียงสนับสนุนทางการเงินอยู่เบื้องหลัง อีกทั้งผู้นำรัฐบาลก็ไม่ได้ครอบครองทุนหลักในการเป็นพื้นฐานในการบริหารประเทศอีกด้วย

เมื่อพิจารณารายชื่อของผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในรัฐบาลทักษิณ 1 จะประกอบไปด้วย

1. พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เป็นเจ้าของเครือชินคอร์ป
2. นายพิทักษ์ อินทรวินันท์ รองนายกรัฐมนตรี ตัวแทนจากกลุ่มซีพีและกลุ่มทีเอ
3. ดร.อดิศักดิ์ โปธารามิก รมว.กระทรวงพาณิชย์ มีสายสัมพันธ์กับกลุ่มทีทีแอนด์ที
4. นายประชา มาลินนท์ รมช.กระทรวงคมนาคม มีสายสัมพันธ์กับกลุ่มบริษัทบีอีซีที

โร และช่อง 3

5. นายสมบัติ อุทัยสาธ รมช.มหาดไทย อดีต ผอ.องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยและอดีตปลัดกระทรวงคมนาคม

6. นายวิรัช วีระเมธีกุล ลูกเขยซี.พี ซึ่งเป็นกรรมการผู้ช่วยรัฐมนตรี

เมื่อพิจารณาตัวแทนของกลุ่มทุนโทรคมนาคม กล่าวได้ว่า 3 ใน 4 ของ Big Four ได้ร่วมมือเป็นเครือข่ายกันเป็นพันธมิตรในกลุ่มธุรกิจและกลุ่มทางการเมืองด้วย แต่เนื่องจากข้อจำกัดของการเป็นพรรครัฐบาลผสม การจัดคณะรัฐมนตรีในรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จึงจำเป็นต้องอาศัยหลักการจัดสรรตำแหน่งรัฐมนตรีมาจาก 3 กลุ่มไปก่อน คือ 1. กลุ่มคนที่ใกล้ชิดกับบุคคลใน

เครื่องจักรและกลุ่มทุนโทรคมนาคมอื่นๆ 2.กลุ่มทุนต่างๆที่สนับสนุนพรรค 3.กลุ่มโควต้า
ของกลุ่มการเมืองต่างๆ ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 จำนวนรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีในรัฐบาลทักษิณ สังกัดพรรคไทยรักไทย
จำแนกตามกลุ่ม วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2544

กลุ่มทุนและกลุ่ม การเมือง	รองนายกรัฐมนตรี	รัฐมนตรีว่า การฯ	รัฐมนตรีช่วย	รวม
กลุ่มทุนชินวัตร	-	9	9	18
กลุ่มนายทุนพรรค	1	2	1	4
กลุ่มวังน้ำเย็น	-	1	1	2
กลุ่มอดีตรекสาร	1	-	-	1
กลุ่มคุณกิตติ	1	-	-	1
กลุ่มเทพสุทิน	-	1	-	1
กลุ่มเสรีธรรม	-	-	1	1
รวม	3	13	12	28

ที่มา:ดัดแปลงมาจาก รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์(2544),น.6

การที่กลุ่มทุนยึดพื้นที่ในคณะรัฐมนตรี มิได้เกิดจากการแทรกตัวของกลุ่มทุนผูกขาด
เข้าสู่ปริมณฑลทางการเมืองเท่านั้น หากยังเป็นการสร้างนักลงทุนการเมืองหรือนักธุรกิจการเมือง
ซึ่งใช้อำนาจรัฐหรือกลไกของรัฐผ่านนโยบายของรัฐเพื่อแสวงหาประโยชน์แก่กลุ่มทุนของตนเอง
อีกด้วย และเป็นเส้นทางที่นำไปสู่ระบบทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ(State Monopoly
Capitalism)อย่างเป็นทางการขึ้น ความแตกต่างระหว่างหัวขบวนอาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ขัดขวาง
รัฐบาลพรรคไทยรักไทยให้เปลี่ยนระบบเศรษฐกิจการเมืองไทยให้เป็นทุนนิยมผูกขาดครอบครอง
อำนาจรัฐได้รวดเร็วกว่ารัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ และเมื่อคำนึงถึงปัจจัยต่อความจำเป็นที่จะต้อง
เข้ามาปรับเปลี่ยนโครงสร้างกฎเกณฑ์กติกาของรัฐให้สอดคล้องกับการเจริญเติบโตของกลุ่มทุน
ผูกขาดของตนเองด้วยแล้ว ทำให้รัฐบาลที่นำโดยพรรคไทยรักไทยมีพลังขับเคลื่อนแห่งทุนนิยม
มากกว่าหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์

ตารางที่ 4.6 รัฐมนตรีในรัฐบาลทักษิณ สังกัดพรรคไทยรักไทยจำแนกตามกลุ่มทุนและกลุ่มการเมือง วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2544

กลุ่มทุนและกลุ่มการเมือง	รัฐมนตรีว่าการ	รัฐมนตรีช่วยว่าการ
กลุ่มทุนชินวัตร	<p>พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร (นายกฯ)</p> <p>ร.ต.อ.ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (มหาดไทย)</p> <p>เกษม วัฒนชัย (ศึกษาธิการ)</p> <p>สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ (คลัง)</p> <p>พงศ์เทพ เทพกาญจนา (ยุติธรรม)</p> <p>สุรเกียรติ์ เสถียรไทย (ต่างประเทศ)</p> <p>สุดารัตน์ เกตุราพันธุ์ (สาธารณสุข)</p> <p>สุธรรม แสงประทุม (มหาวิทยาลัย)</p> <p>จาตุรนต์ ฉายแสง (สำนักนายกฯ)</p>	<p>พล.อ.ยุทธศักดิ์ ศศิประภา (กลาโหม)</p> <p>จำลอง ครุฑขุนทด (ศึกษาฯ)</p> <p>สุชาติ เชาววิศิษฐ์ (คลัง)</p> <p>ประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ (เกษตร)</p> <p>สุวรรณ วลัยเสถียร (พาณิชย์)</p> <p>ลดาวลดี วงศ์ศรีวงศ์ (แรงงาน)</p> <p>สุรพงษ์ สืบวงศ์ลี (สาธารณสุข)</p> <p>พล.อ.ธรรมรักษ์ อิศรางกูร (สำนักนายกฯ)</p> <p>วราเทพ รัตนากร(คลัง)</p>
กลุ่มนายทุนพรรค	<p>อดิศักดิ์ โฆธารามิก (พาณิชย์)</p> <p>สุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ (อุตสาหกรรม)</p>	<p>ประชา มาลีนนท์ (คมนาคม)</p>

	พิทักษ์ อินทรวิทย์นันท์ (รองนายกฯ)	
กลุ่มวังน้ำเย็น	ชูชีพ หาญสวัสดิ์ (เกษตร)	สรอรรถ กลิ่นประทุม (มหาดไทย)
กลุ่มอดิเรกสาร	ปองพล อดิเรกสาร (รองนายกฯ)	
กลุ่มคุณกิตติ	สุวิทย์ คุณกิตติ (รองนายกฯ)	
กลุ่มเทพสุทิน	สมศักดิ์ เทพสุทิน (สำนักนายกฯ)	
กลุ่มเสรีธรรม		สมบัติ อุทัยสาง (มหาดไทย)

หมายเหตุ รวบรวมจากรายงานข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ ,อ้างถึงใน รัฐสรรค์ ธนะพร พันธุ์(2544),น.6

ความละเอียดในการจัดการระบบอำนาจของ “พ.ต.ท.ทักษิณ” ยังแสดงให้เห็นชัดเจนตั้งแต่เริ่มต้นจัดวางตำแหน่งต่างๆ ในคณะรัฐบาลตั้งแต่แรก บรรดากลุ่มคนรอบข้างที่ใกล้ชิดกับ นายกรัฐมนตรี นอกจากจะเป็นผู้ที่ “ปราศจากฐานทางการเมือง” ของตัวเองเป็นส่วนใหญ่แล้ว หรือปราศจาก “มุ้งการเมือง” ใดๆ นอกจากจะต้องอาศัยมุ้งของนายกรัฐมนตรีหรือไม่ก็มุ้งที่ปรึกษา นายกรัฐมนตรีอย่าง เสนาะ เทียนทองแล้ว การจัดวางตัวบุคคลเอาไว้ในตำแหน่งต่างๆ ทาง การเมืองของรัฐมนตรีแต่ละราย ไม่ว่า เลขานุการรัฐมนตรี, ผู้ช่วยเลขฯ ไปจนกระทั่งถึงการแต่งตั้ง โยกย้ายข้าราชการ ไปจนถึงการวางตัวบุคคลเอาไว้ใน “บอร์ดรัฐวิสาหกิจ” ต่างๆ ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า จะต้องผ่าน “การยินยอมพร้อมใจ” จากนายกรัฐมนตรีเสมอๆ แม้กระทั่งรัฐมนตรีบางกระทรวงจะมีความขัดแย้งกับ “เลขานุการ” ที่นายกรัฐมนตรีบางกระทรวงจัดวางเอาไว้ให้อย่างไรก็แล้วแต่ แต่สภาพนี้ก็ดำเนินต่อไปโดยที่รัฐมนตรีไม่สามารถตัดขาดไปจากผู้ปฏิบัติงานที่ไม่เข้าหากับตนเองได้ อย่างไม่ได้ ไม่ว่าในกระทรวงมหาดไทย กระทรวงคมนาคม กระทรวงเกษตรฯ ก็แล้วแต่ ภาพเหล่านี้ ปรากฏให้เห็นมาโดยตลอด

การจัดวางอำนาจ และให้อำนาจแต่ละจุด “ขึ้นตรง” ต่อ “ศูนย์กลางอำนาจ” มีผลให้ระบบบริหารของรัฐบาลที่ถูกเสริมด้วยแนวทางของรัฐธรรมนูญเป็นไปในแบบ “เสียดิถี” บรรดา “กลุ่มทุน” ที่ถูกรวบรวมเข้ามาในพรรคไทยรักไทยตั้งแต่แรก กลุ่มทุนใหม่ที่ดึงดูมาจากกลุ่มการเมืองอื่นต่างขึ้นตรงกับ “นายกรัฐมนตรี” โดยปราศจากการ “จัดวางฐาน” ของตัวเองเอาไว้ เหมือนกับที่เคยปรากฏในพรรคการเมืองทั่วไปในอดีต ส่วนบรรดา “นักการเมือง” แต่ละรายที่เคยนิยม “หาบึ่ง” ต่างๆ เพื่อเพิ่มความสำเร็จให้กับตนเอง ต่างก็ถูก “ทุน” ที่อยู่ภายใต้อำนาจของศูนย์กลางดึงดูเอาไปรวมกันจนกลายเป็น “เอกภาพภายใต้ศูนย์อำนาจ” เดียวกันได้อย่างชัดเจนจนทำให้บรรดา “นักวิชาการ” หรือ “อดีตนักเคลื่อนไหวมวลชน” ที่เคยคาดหวังว่าจะใช้พรรคไทยรักไทยเป็นช่องทางในการนำแนวคิดของตนเองออกไปสร้างประโยชน์ให้กับสังคม ก็ต้องปรับตัวยอมรับสภาพกลายเป็น “เครื่องมือของพรรคไทยรักไทย” ในการรับมือกับความขัดแย้งกับมวลชนในสังคมกลุ่มต่างๆ ไปแทนที่องค์กรเอกชน นักวิชาการ นักสังเกตการณ์ทางสังคมจำนวนมาก ต้องเผชิญหน้ากับมิตรสหายของตัวเองเมื่อครั้งอดีต และภายใต้พลังอำนาจที่ครอบคลุมกว้างขวางทั่วประเทศ วิธีการเผชิญหน้ากับมิตรสหายของตัวเองเมื่อครั้งอดีต นอกจากเป็นการกระทำที่เสี่ยงอันตรายเกินไปแล้ว ยังเป็นการตัดช่องทางที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมลงไปอีกด้วย การประนีประนอมและการถอยกลายเป็นทางเลือกที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงมากขึ้นเรื่อยๆ

ถึงแม้ “รัฐธรรมนูญ” อาจจะมีส่วนช่วย “พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร” ในการควบคุมกลุ่มอำนาจการเมืองภายในพรรคได้ไม่น้อย ในการจัดการกับความพยายามรวมกลุ่มเพื่อ “สร้างอำนาจต่อรอง” ของนักสร้างนายกรัฐมนตรียุค “เสนาะ เทียนทอง” แต่ถ้าหากเขาใช้เพียงแค่ “กลไกรัฐธรรมนูญ” คุ้มครองตัวเขาเท่านั้น พ.ต.ท.ทักษิณ คงไม่ประสบความสำเร็จในการควบคุมและขยายพรรคการเมืองของตนเองได้รวดเร็วขนาดนี้ การดึงเอาพรรคความหวังใหม่เข้ามา “ควมรวมกิจการ” ทำให้ “อำนาจต่อรอง” ของ “กลุ่มวังน้ำเย็น” หดหายลงไปไม่ต่างไปจาก “การเพิ่มทุน” ของบริษัทประกอบการในตลาดหลักทรัพย์สักเท่าไร (รังสรรค์ ณะพรพันธุ์, 2544)

ปริมาณทุนที่เพิ่มขึ้น ทำให้อำนาจของกลุ่มผู้ถือหุ้นในแบบเดิมแปรเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง จำนวนหุ้นของนายเสนาะ เทียนทอง ที่มีอยู่ในพรรคไทยรักไทยภายหลังจากการควมรวมกิจการแล้ว นอกจากจะถูก “ลดขนาด” ลงไปแล้ว อำนาจต่อรองที่ลดลงไปอย่างשובชาบ ยังก่อให้เกิดการสลายตัวของ “กลุ่มวังน้ำเย็น” อย่างช้าๆ พร้อมกับการผงาดขึ้นมาของ “กลุ่มวังบัวบาน” จนนำไปสู่อาการ “หมดสภาพ” ของผู้มีอิทธิพลในพรรคไทยรักไทย คำว่า “กลุ่มวังน้ำเย็น” ได้สูญสลายไปพร้อมกับสถานภาพ “ผู้อยู่เบื้องหลังนายกรัฐมนตรี” ที่เสนาะเทียนทอง เคยใช้ต่อรองและกดดันรัฐบาลมาถึง 2 รัฐบาลด้วยตัน ไม่ว่าจะ รัฐบาลบรรหาร ศิลปอาชา หรือรัฐบาล พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ (รังสรรค์ ณะพรพันธุ์, 2544)

การตัดสินใจเลือกที่จะเติบโตอย่างรวดเร็วด้วยการระดมอดีต ส.ส. จากพรรคการเมืองอื่น แทนการสร้างบุคลากรทางการเมืองขึ้นมาใหม่ เพราะโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในทางการเมืองมีสูงกว่า สะท้อนถึงวิถีคิดของ พ.ต.ท.ทักษิณ ที่เป็นคนเล็งผลเลิศและต้องการความสำเร็จอย่างรวดเร็วเหมือนกับที่เขาใช้ในการดำเนินธุรกิจตลอดมา การที่มีอดีต ส.ส. เข้ามาสังกัดพรรค และได้รับการวางตัวให้เป็นผู้สมัครของพรรคได้กลายเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อพรรค โดยเฉพาะผลกระทบในด้านภาพลักษณ์ของการเป็นพรรคการเมืองที่มีทุนจำนวนมหาศาล โดยเฉพาะทุนของหัวหน้าพรรค จนถูกเรียกขานไปในทางลบว่า อักษรย่อของพรรคไทยรักไทย คือ ท.ร.ท. ที่แท้คือ พรรคไทยรักทักษิณ เนื่องจากทฤษฎีวิพากษ์วิจารณ์ว่า การย้ายพรรคของอดีต ส.ส.มา สังกัดพรรคไทยรักไทยนั้นมีเงินเข้ามาเกี่ยวข้อง อดีต ส.ส. ทั้งหลายถูกซื้อตัวจากพรรคไทยรักไทย ด้วยเงินเป็นจำนวนมาก(บุญอริ ยีหมะ, 2547:143)

รายละเอียดทั้งหมดที่กล่าวมานั้น ต้องการบ่งชี้ให้เห็นว่า พ.ต.ท.ทักษิณ ต้องการความสำเร็จทางการเมืองอย่างรวดเร็วเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้คือนายกรัฐมนตรี และการควบคุมอำนาจรัฐ เพื่อผูกขาดการกำหนดนโยบายในการบริหารประเทศ ดังนั้น สโลแกนของพรรคที่ว่า "คิดใหม่ ทำใหม่ เพื่อไทยทุกคน" จึงไม่ใช่หมายถึงการสร้างคนรุ่นใหม่ในเวทีการเมือง แต่หมายถึง การมีนโยบายชุดใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิมที่เคยเป็นมาในอดีตเพื่อตอบสนองต่อปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540

ความพยายามในการผนวกรวมและรวมศูนย์อำนาจของกลุ่มทุนและกลุ่มการเมืองที่เรียกว่า กลุ่มทักษิณ เริ่มมีเป็นลำดับโดยการพยายามย่อยสลายกลุ่มก๊วนภายในพรรคไทยรักไทยให้ขึ้นตรงต่อ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรแต่เพียงผู้เดียว พิจารณาจากการปรับคณะรัฐมนตรีของรัฐบาลทักษิณทุกครั้ง(9 ครั้ง) อำนาจในการตัดสินใจขึ้นอยู่กับผู้นำแต่เพียงผู้เดียว โดยที่กลุ่มการเมืองต่างๆมีอำนาจในการต่อรองน้อยมาก รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรมีการบริหารประเทศจวบจนครบวาระ 4 ปี ในปี 2548 ซึ่งเป็นรัฐบาลแรกในประวัติศาสตร์การเมืองไทยที่มีรัฐบาลที่ผ่านการเลือกตั้งที่ครองอำนาจต่อเนื่องยาวนานจวบจนครบวาระ

ในวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548 ได้มีการเลือกตั้งหลังจากรัฐบาลทักษิณ ชินวัตรครบวาระแล้ว พรรคไทยรักไทยในปัจจุบันถือได้ว่าเป็นพรรคขนาดใหญ่ของประเทศที่มีอดีต ส.ส.มากที่สุด ซึ่งเกิดจากการควมรวมพรรคการเมืองและกลุ่มก๊วนการเมืองต่างๆเข้ามาเป็นจำนวน นับตั้งแต่พรรคเสรีธรรม พรรคเอกภาพ พรรคความหวังใหม่ และพรรคการเมืองล่าสุดที่ยุบรวมเข้ากับพรรคไทยรักไทย คือ พรรคชาติพัฒนา ทำให้พรรคไทยรักไทยมีลักษณะที่ไม่ต่างไปจากบริษัท(Corporate) ขนาดใหญ่ซึ่งมีอิทธิพลในการกำหนดความเป็นไปทางการเมืองของประเทศ ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าประวัติศาสตร์การเมืองของความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและกลุ่มทุนได้พัฒนาไปจนถึงจุดสูงสุดในแง่ของการรวมตัวของอำนาจทางเศรษฐกิจของทุนผูกขาดขนาดใหญ่กับอำนาจผู้ขาดทางการเมืองเป็นกลไกเพียงหนึ่งเดียวในการบริหารจัดการประเทศ

ตารางที่ 4.7 แสดงจำนวน ส.ส.ทั้งระบบแบ่งเขตและระบบบัญชีรายชื่อในการเลือกตั้งวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548

พรรค	ส.ส.แบ่งเขต	ส.ส.บัญชีรายชื่อ	รวม	คิดเป็น อัตราส่วน (ร้อยละ)
1.พรรคไทยรักไทย	310	67	377	75.40
2.พรรคประชาธิปัตย์	70	26	96	19.20
3.พรรคชาติไทย	18	7	25	5.00
4.พรรคมหาชน	2	-	2	0.40
รวม	400	100	500	100

ที่มา:จากการรวบรวม,มติชนสุดสัปดาห์,4-10 มี.ค.2548,25(1281).

จากตารางจะพบว่าผลการเลือกตั้งในวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548 มีพรรคการเมืองที่มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งเพียง 4 พรรค คือพรรคไทยรักไทย พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทยและพรรคมหาชน มีพรรคการเมืองที่ได้ ส.ส.ทั้งแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อเพียง 3 พรรคยกเว้นพรรคมหาชนที่ไม่ได้จำนวน ส.ส.แบบบัญชีเลย จะพบว่าอำนาจทางการเมืองในปัจจุบันนี้ได้ถูกกระจุกตัวและรวมศูนย์อยู่ในกลุ่มกลไกเดียว คือ พรรคไทยรักไทย คิดเป็นอัตราส่วนคือ ร้อยละ 75.40 ซึ่งนับว่ามีความมั่นคงสูงมากสำหรับประเทศไทยที่มีระบอบการปกครองระบบรัฐสภา ที่อาศัยเสียงข้างมาก(majority) ในการปกครองประเทศ

ปัจจัยของการประสบความสำเร็จในการเลือกตั้ง สมัยที่ 2 ของพรรคไทยรักไทย

เมื่อผลการเลือกตั้งในปี 2548 การที่พรรคไทยรักไทยมีจำนวน ส.ส.เข้าสภามากที่สุดไม่ใช่เรื่องที่แปลกประหลาดอันใด ถ้าพิจารณาเปรียบเทียบกับ การเลือกตั้งสมัยที่ผ่านมา สมมติฐานเบื้องต้นของความสำเร็จในการได้รับเลือกตั้งในครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นปัจจัยจากการควมรวมพรรคของพรรคใหญ่ และดูกลุ่มก๊วนการเมืองต่างๆ ซึ่งมีอดีต ส.ส.ที่ผูกพันเหนียวแน่นในพื้นที่หรือถ้าจะกล่าวให้ถูกต้องก็คือ เป็นนายทุนภูมิภาคที่เคยมีอิทธิพลทางการเมืองในอดีต กลุ่ม ส.ส.ขนาดเล็กๆย่อยเหล่านี้ตลอดระยะเวลา 30 ปี ไปมีลักษณะเคลื่อนไหวเป็นกลุ่มก๊วนไปสู่พรรคการเมืองที่มีแนวโน้มจะเป็นรัฐบาล หรือถ่ายโอนไปพรรคการเมืองที่ให้ผลประโยชน์กับกลุ่มตนมากที่สุด จะการสังเกตจากรัฐบาลที่ผ่านมาตั้งแต่สมัยรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา นายชวน หลีกภัย พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ การขึ้นจุดสูงสุดของอำนาจหรือการลงจากอำนาจของรัฐบาลเหล่านี้

ขึ้นอยู่กับแรงสนับสนุนของกลุ่ม ส.ส.เหล่านี้ กลุ่ม ส.ส.เหล่านี้ถ้าพิจารณาเบื้องหลังที่แท้ก็คือ พวกนายทุนท้องถิ่น ผู้มีอิทธิพล ในท้องที่ซึ่งเปรียบเสมือนทุนกลุ่มเล็กๆ แต่มาภายหลังถูกนายทุนกลุ่มใหญ่อย่างพรรคไทยรักไทยดูด ค้าง คบรวมและย่อยสลาย ซึ่งไม่ต่างไปจากการควบรวมกิจการหรือครอบงำในการดำเนินธุรกิจเท่าใดนัก

ตารางที่ 4.8 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนส.ส.ในการเลือกตั้งในวันที่ 4 มกราคม 2544 กับ 6 กุมภาพันธ์ 2548

พรรคการเมืองที่ได้ จำนวน ส.ส.ในการ เลือกตั้งปี 2544	จำนวน ส.ส. ทั้งหมด 2544	พรรคการเมืองที่ได้ จำนวน ส.ส.ในการ เลือกตั้งปี 2548	จำนวน ส.ส.ทั้งหมด 2548
1.ไทยรักไทย	248	1.ไทยรักไทย	377
2.ประชาธิปัตย์	128	2.ประชาธิปัตย์	96
3.ชาติไทย	41	3.ชาติไทย	25
*4.ความหวังใหม่	36	4.มหาชน	2
*5.ชาติพัฒนา	29		
*6.เสรีธรรม	14		
7.ราษฎร	2		
*8.กิจสังคม	1		
9.ถิ่นไทย	1		

ที่มา:จากการรวบรวม

หมายเหตุ พรรคการเมืองที่มีเครื่องหมาย * อยู่ข้างหน้าคือพรรคที่ภายหลังถูกยุบเข้ามารวมกับพรรคไทยรักไทยก่อนการเลือกตั้งในวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548

กลุ่มอดีต ส.ส.ที่พรรคไทยรักไทยผนวกรวมก่อนที่จะมีการเลือกตั้งก็คือ ส่วนใหญ่เป็นพันธมิตรพรรคร่วมรัฐบาลในครั้งแรก คือ พรรคเสรีธรรมทั้งพรรคที่มีอดีต ส.ส. ถึง 14 คน พรรคความหวังใหม่มีอดีต ส.ส.ทั้งพรรคทั้งหมด 36 คน และท้ายที่สุด พรรคชาติพัฒนามีอดีต ส.ส.29 คน เมื่อรวมอดีต ส.ส.กับพรรคไทยรักไทยก่อนการเลือกตั้งคราวๆ ก็มีประมาณถึง 322 คน และนอกจากนั้นยังดูกลุ่มก๊วนการเมืองจากพรรคชาติไทย อีก 2 กลุ่มใหญ่คือ กลุ่มนายบุรีรัมย์ของนายเนวิน ชิดชอบ ซึ่งน่าจะมียุติ ส.ส.ในสังกัดประมาณ 10-15 คน และกลุ่มชลบุรีของนายสนธยา คุณ

ปลื้มซึ่งน่าจะมิ ส.ส.ในสังกัด 7-8 คน เมื่อรวมอดีต ส.ส.ในพรรคไทยรักไทยก่อนการเลือกตั้งปี 2548 นั้นก็เท่ากับพรรคไทยรักไทยมีอดีต ส.ส.อยู่มือแล้วไม่น้อยกว่า 340-345 คน ซึ่งส่วนต่างของ ผลการเลือกตั้งที่ได้รับจริงคือ 377 -340 คนซึ่งเท่ากับประมาณ 37 คน นั้น ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการ คะแนนเสียงจากระบบบัญชีรายชื่อของอดีตส.ส.ที่ย้ายและถูกยุบรวมจากพรรคและกลุ่มก๊วน การเมืองซึ่งกล่าวถึงข้างต้น ซึ่งส่วนใหญ่มีฐานเสียงหนาแน่นในพื้นที่อยู่แล้ว ได้ถูกโอนมาให้แก่ พรรคไทยรักไทย และอีกส่วนหนึ่งนั้นเกิดจากการแสวงหาสมาชิกพรรคไทยรักไทยเพิ่มขึ้น ทำให้ ส่วนต่างของ ส.ส.ระบบบัญชีรายชื่อของพรรคไทยรักไทยเพิ่มขึ้นจาก 48 คนในการเลือกตั้ง ปี 2544 เป็น 67 คนในการเลือกตั้งปี 2548 มีส่วนต่างเพิ่มขึ้น 19 คน ดูตารางข้างล่างประกอบ

ตารางที่ 4.9 เปรียบเทียบคะแนนระบบบัญชีรายชื่อกับจำนวนสมาชิกพรรคในการเลือกตั้งปี 2544 กับปี 2548

พรรค	คะแนน 2544	จำนวน ส.ส.	คะแนน 2548	จำนวน ส.ส.	จำนวน สมาชิกพรรค ณ.7 ธ.ค.2547
1.ไทยรักไทย	11,634,495	48	18,993,073	67	14,770,425
2.ประชาธิปัตย์	7,610,789	31	7,210,742	26	3,869,176
3.ชาติไทย	1,623,807	6	2,061,559	7	2,341,268
4.มหาชน	356,831	-	1,346,631	-	703,231

ที่มา: มติชนสุดสัปดาห์, 11-17 มี.ค. 2548, 25(1282):14.

จากตารางมีตัวเลขที่น่าสนใจคือ จำนวนคะแนนส.ส.แบบบัญชีรายชื่อของพรรคไทยรักไทยเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2544 เพิ่มขึ้นในปี 2548 กว่า 6 ล้านคะแนน พรรคประชาธิปัตย์มีคะแนนเสียง ส.ส.ระบบบัญชีรายชื่อลดลง ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากช่วงก่อนเลือกตั้งกลุ่มของ พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ ได้ย้ายออกไปตั้งพรรคมหาชนทำให้อดีต ส.ส.ในพรรคส่วนหนึ่งย้ายออกตามไปด้วยทำให้คะแนนส่วนนี้ลดน้อยลงไป เมื่อพิจารณาคะแนนของพรรคมหาชนก็เป็นไปในลักษณะสอดคล้องกันคือ เพิ่มจำนวนขึ้นมากซึ่งส่วนหนึ่งอาจมีฐานเสียงมาจากสมาชิกพรรคราษฎรอยู่แล้ว ส่วนพรรคชาติไทยมีคะแนนเสียงระบบบัญชีรายชื่อเพิ่มขึ้นในการเลือกตั้ง ปี 2548 ประมาณถึงเกือบ 4 แสนคะแนน ถึงแม้จะมีกลุ่มก๊วนการเมืองย้ายออกไปถึง 2 กลุ่มนั้นอาจจะเกิดจากก่อนการเลือกตั้ง พรรคชาติไทยได้ดึง พรรคดันตระกูลไทยของนายชูวิทย์ ชูวิศิษฏ์ อดีตผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ว่ากรุงเทพมหานครซึ่งมีฐานเสียงสำคัญอยู่ในกรุงเทพฯ มาชดเชยซึ่งส่งผลให้การเลือกตั้งครั้งนี้ พรรคชาติไทยหวุดหวิดที่จะไม่ได้คะแนนเสียงในระบบบัญชีรายชื่อ

เมื่อปรากฏการณ์การเมืองไทยก่อนการเลือกตั้งมีลักษณะดังกล่าว จึงไม่น่าแปลกใจเลยว่า ก่อนการเลือกตั้งพรรคไทยรักไทยตั้งเป้าหมายในการได้รับ ส.ส. 400 คนจึงสามารถเป็นไปได้ ซึ่งไม่ว่าเปรียบเทียบข้อได้เปรียบประกอบพรรคไทยรักไทยมีเหนือกว่าพรรคอื่นๆ ในทุกๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นทุนรอนในการเลือกตั้ง ความได้เปรียบในการคุมอำนาจและกลไกรัฐในฐานะเป็นรัฐบาลรักษาการณ์ก่อนการเลือกตั้ง นโยบายประชานิยมที่พรรคไทยรักไทยได้ไปรอยชื่อใจประชาชนในการเป็นรัฐบาลสมัยแรก ความได้เปรียบในการควบคุมสื่อทั้งของรัฐและเอกชน เป็นต้น

รัฐบาลทักษิณ 2

เมื่อผลการเลือกตั้งปรากฏผลดังกล่าวจึงเป็นความชอบธรรมที่พรรคไทยรักไทยจะสามารถตั้งรัฐบาลได้พรรคเดียวในการปกครองประเทศ ดังนั้น ประวัติศาสตร์ทางการเมืองของประเทศจึงสร้างปรากฏการณ์ใหม่ เป็นสิ่งที่เรียกว่า “ทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ” ได้เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ สำหรับคณะรัฐมนตรีทักษิณ 2/1 ปรากฏว่าคนใกล้ชิดคณาภิรัฐมนตรีดำรงตำแหน่งสำคัญส่วนบรรดาแกนนำของกลุ่มการเมืองต่างๆ ได้ถูกกลดบทบาทลง บางคนหรือบางกลุ่มถึงขั้นไม่ได้ตำแหน่งรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีมีคนเก่าประมาณ 22 และมีคนใหม่ที่เพิ่มขึ้นมาถึง 14 คนซึ่งล้วนแต่เป็นคนที่ยืนอยู่กับอาณัติของหัวหน้าพรรคไทยรักไทยแทบทั้งสิ้น(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, 18-24 มี.ค.2548)

เริ่มตั้งแต่ พล.ต.อ.ชิตชัย วรรณสถิต ซึ่งเป็นรองนายกรัฐมนตรีและรมว.มหาดไทย นักเรียนนายร้อยตำรวจรุ่นที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่ได้ทุนรัฐบาลไทยไปศึกษาต่อด้านอาชีวศึกษาที่ประเทศสหรัฐอเมริกาพร้อมกัน เขาได้ถูกวางตัวให้ดูแลสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นด้านหลักรวมถึงนโยบายแก้ปัญหาความยากจนที่เป็น “เมกะโปรเจกต์” ของรัฐบาล โดยก่อนหน้านี้ พล.ต.อ.ชิตชัย คือบุคคลที่คุม “คาราวานแก๊จน” ออกตระเวนแก้ปัญหาให้ชาวบ้านทั่วประเทศมาแล้ว ก่อนการเลือกตั้งมานาน 1 ปีเต็ม คนต่อมาคือนายทนง พิทยะ ซึ่งถูกมองว่าเป็นเสมือนยาสามัญประจำบ้านของพ.ต.ท.ทักษิณ เป็นอดีตนักเรียนทุนรัฐบาลไทยที่ไปศึกษาต่อที่ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งใกล้ชิดกับพ.ต.ท.ทักษิณตั้งแต่ช่วงก่อตั้งเครือข่ายชินคอร์ป นอกจากนี้ยังมีนายสมชาย สุนทรวัฒน์ ประธาน ส.ส.พรรคไทยรักไทยซึ่งเป็น “น้องเขย” ของนายบุญคณี ปลั่งศิริ ประธานบริหารเครือชินคอร์ปอเรชั่น ได้รับตำแหน่งรมช.มหาดไทย ขณะที่ น.พ.สุชัย เจริญรัตนกุล ซึ่งเป็นแพทย์ประจำตัวของคุณหญิงพงษ์นิษฐ์ ณ.ป้อมเพชร มารดาของคุณหญิงพงษ์นิษฐ์ ชินวัตรภริยาของนายกรัฐมนตรีได้รับการแต่งตั้งเป็น รมว.สาธารณสุข เช่นเดียวกับนายภูมิธรรม เวชชชัยคนสนิทของพ.ต.ท.ทักษิณและเคยทำงานให้เครือชินคอร์ปและเคยเป็นอดีต NGO สำคัญได้รับการแต่งตั้งเป็นรมช.คมนาคม และอีกคนหนึ่งก็คือเป็นบุคคลใกล้ชิดคือนายสุรนนท์ เวชชาชีวะ เป็น รมต.สำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งดูแลกรมประชาสัมพันธ์ ดร.วิญญู เครืองาม รองนายกรัฐมนตรี ซึ่งดูแล

องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย(อสมท.) ซึ่งทั้งสององค์กรเป็นองค์กรที่คุมสื่อให้แก่รัฐบาล (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์,18-24 มี.ค.2548) ส่วนรัฐมนตรีเกรคเออีกระทรวงคือ นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ คนใกล้ชิดนายกรัฐมนตรียังได้รับความไว้วางใจให้ดูแลกระทรวงคมนาคมซึ่งมีผลประโยชน์หลายหมื่นล้าน อีกคนคือนายยงยุทธ ดิยะไพรัชที่ดูแลกระทรวงไอซีทีซึ่งกำกับดูแล บมจ.ทศท.คอร์ปอเรชั่น และบริษัท กสท. จำกัด(มหาชน) ซึ่งเป็นผลประโยชน์มหาศาลของรัฐบาล เช่นเดียวกัน

ภาพรวมการจัด ครม.ชุดนี้ มีสิ่งที่สัมผัสได้อย่างหนึ่งคือ รัฐมนตรีที่มาจากกลุ่มทุนอื่นๆ นอกจากกลุ่มทุนหลัก(ทุนชินวัตร)ยังอยู่กันครบ ไม่ว่าจะเป็นนายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ นายอดิศักดิ์ โพธิ์ธามิก ขณะที่นายวัฒนา เมืองสุข ลูกเขยทุน ซี.พี.สลับจากกระทรวงพาณิชย์มาเป็นกระทรวงอุตสาหกรรม นายประชา มาลินนท์ จากกลุ่มทุนสื่อสารอีกกลุ่มก็ได้มาดูแลกระทรวงพัฒนาสังคม และทรัพยากรมนุษย์ นอกจากนี้ยังมีทุนใหม่เพิ่มขึ้นมาอีกคือ นายสุริยา ลาภวิสุทธิสิน เจ้าของธุรกิจแก๊สปิกนิก (ศัลยา ประชาชาติ, 2548:16) ได้รับแต่งตั้งเป็นรมช.กระทรวงพาณิชย์ซึ่งถ้าไม่นับกิจการด้านพลังงานของ ปตท.ซึ่งมีขนาดใหญ่ที่สุดที่ประเทศไทยแล้วกิจการของครอบครัวนายสุริยา ลาภวิสุทธิสิน ก็เป็นกิจการธุรกิจด้านพลังงานอันดับต้นๆของประเทศ

นายสุริยาเติบโตมาจากย่านประตูน้ำ พ่อขายถ่านหุงข้าว ธุรกิจแรกหลังเรียนจบคือ ส่งออกเส้นด้าย ต่อมาขยายกิจการทำโรงงานทอผ้า พิมพ์ผ้า ฟอกย้อมและมีโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าส่งออกไปต่างประเทศ ภายใต้แบรนด์ เอส แอนด์ เค หรือ แซมมวล แอนด์ เควิน จากนั้นก็หันไปเจาะธุรกิจก๊าซหุงต้มของครอบครัว ปัจจุบันครอบครัว “ลาภวิสุทธิสิน” มีบริษัทในเครือขายถึง 9 บริษัท(ศัลยา ประชาชาติ, 2548:16)

1.บริษัท ธุรกิจ วิ.เอ็น.บี จำกัด ก่อตั้งเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน ทุนจดทะเบียน 20 ล้านบาท ประกอบธุรกิจค้าขาย มีนางสุภาพร ลาภวิสุทธิสินเป็นกรรมการ

2.บริษัท บีจีอีเอสเอ็นจีเนียริ่งซิสเต็มส์ จำกัด ก่อตั้งเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2535 ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น ปิกนิกแก๊ซ แอนด์ เคมิคัลส์ บริษัท ปิกนิก แก๊ซเอ็นดีเอ็นจีเนียริ่ง กระทบเป็นบริษัท ปิกนิก คอร์ปอเรชั่น จำกัด(มหาชน) ทุนจดทะเบียนล่าสุด 2,200 ล้านบาท

3.บริษัท เอส.เอส.ซี.เปโตร ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด ก่อตั้งเมื่อวันที่ ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด ก่อตั้งวันที่ 2 พฤศจิกายน 2535 มีทุนจดทะเบียน 40 ล้านบาท ส่งออกน้ำมันปิโตรเลียม

4.บริษัท อัลติเมท คีย์ จำกัด ก่อตั้งวันที่ 28 มิถุนายน 2545 ทุนจดทะเบียน 1 ล้านบาท รับเป็นผู้ทำแผนหรือผู้บริหารแผนฟื้นฟูกิจการ

5.บริษัท แอลจี เอช เอ็นจีเนียริ่ง จำกัด ก่อตั้งเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2545 ทุนจดทะเบียน 20 ล้านบาท รับเหมาติดตั้งบริการระบบไฟฟ้า ประปาและแอร์ มีนายพรเจริญ ทยานานาด เป็นกรรมการ

6.บริษัท ยูเนี่ยน เดคคอร์ จำกัด ก่อตั้งวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2546 ขายเฟอร์นิเจอร์อยู่ถนนพระรามเก้า

7.บริษัท เจเจ แลนด์ เดเวลอปเม้นท์ จำกัด ก่อตั้งวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2546 ทุนจดทะเบียน 500 ล้านบาท เป็นเจ้าของตึกหลักสี่พลาซ่า

8.บริษัท ปิกนิก มารีน จำกัด ก่อตั้งวันที่ 19 เมษายน 2547 ทุนจดทะเบียน 500 ล้านบาท ประกอบกิจการขนส่งน้ำมันเชื้อเพลิง ก๊าซและเคมีภัณฑ์ และ

9.บริษัท เอทานอล จำกัด ก่อตั้งวันที่ 26 ตุลาคม 2547

ธุรกิจเกือบทั้งหมดอยู่ภายใต้การดูแลของนายธีรวิชานนท์ นางสาวสุภาพร และนางสาวสุชัญญา ลากวิสุทธิสิน สำหรับนายสุริยา ลากวิสุทธิสิน ปัจจุบันเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทยและยังดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการบริหารพรรคด้วย

จะเห็นว่าบุคคลทั้งหมดนี้คือฟันเฟืองสำคัญของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่ถูกนำไปจับวางไว้ตามจุดสำคัญในฐานะฝ่ายบริหาร แต่หากมองย้อนไปที่ฝ่ายนิติบัญญัติ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ก็วางฟันเฟืองของตัวเองของตัวเองเอาไว้ไม่น้อย นับจาก นายโกกิน พลกุล ได้รับเลือกให้เป็นประธานรัฐสภา สาเหตุที่นายโกกินถูกวางไว้ในตำแหน่งประมุขฝ่ายนิติบัญญัติ เพราะเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายคนหนึ่งของประเทศไทยตรงตามเสปคของ พ.ต.ท.ทักษิณกำหนด งานแรกของนายโกกิน พลกุลคือ การเรียกร้องให้สมาชิกทุกคนเคร่งครัดในระเบียบข้อบังคับ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน รวมถึงการแก้ไขข้อบังคับการประชุมสภาที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน เพราะฉะนั้น สิ่งแรกหลังเปิดประชุมสภา ที่พรรคไทยรักไทยจะเริ่มดำเนินการยกเรื่องคือ การเสนอให้มีการแก้ไขข้อบังคับการประชุมสภาโดยมีการตั้งกรรมการวิสามัญจำนวน 30 คนขึ้นพิจารณา สิ่งที่พรรคไทยรักไทยต้องการเสนอให้มีการแก้ไขข้อบังคับคือ การลดจำนวนคณะกรรมการมาธิการจาก 31 คณะให้เหลือเพียง 24 คณะ สำหรับคณะกรรมการมาธิการ(กมธ.) ที่คาดว่าจะถูกปรับลดประกอบด้วย กมธ.ตรวจรายงานการประชุมและ กมธ.ติดตามมติ จะรวมอยู่ที่ กมธ.กิจการสภา กมธ.ตำรวจ จะรวมอยู่ที่ กมธ.ยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน รวมถึงการยุบ กมธ.พัฒนาเศรษฐกิจเพื่อร่วมกับ กมธ.การเงินการคลังและการธนาคาร พร้อมกันนี้จะมีการเปลี่ยนชื่อ กมธ.ให้สอดคล้องตามรายกระทรวงทั้ง 19 กระทรวง เช่น เปลี่ยนจาก กมธ.การปกครอง ไปเป็น กมธ.มหาดไทย เป็นต้น (มติชนสุดสัปดาห์, 11-17 มี.ค.2548:10)

หากพรรคไทยรักไทยสามารถแก้ไขข้อบังคับในการประชุมสภาได้สำเร็จ การแบ่งเก้าอี้จำนวนประธาน กมธ. ของแต่ละพรรคก็จะเริ่มขึ้นโดยยังคงยึดตามสัดส่วนจำนวน ส.ส. ที่มีอยู่ในแต่ละพรรค ตามข้อบังคับการประชุมสภาข้อที่ 84 ที่กำหนดสัดส่วนของประธาน กมธ.ไว้ว่า ประธานกมธ.สามัญแต่ละคณะ จะต้องมิใช่จำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร เพียงแต่เก้าอี้ของประธาน กมธ.จะลดลงเหลือ 24 คณะเท่านั้น การจับจองเก้าอี้ประธาน กมธ. ที่สำคัญ จึงขึ้นกับข้อตกลงระหว่างพรรคการเมืองต่างๆ ว่าพรรคใดจะสามารถเลือกได้ก่อน ซึ่งพรรคไทยรักไทยเล็งที่จะจับจองตำแหน่งประธาน กมธ. ที่เกี่ยวกับงานด้านนโยบายเป็นหลัก หรือที่เรียกกันในนาม

“กมธ.เกรดเอ” เพื่อเป็นการดักทางไม่ให้ฝ่ายค้านซักฟอกในกระทรวงนั้นๆ ได้โดยตรง ไม่ว่าจะ เป็นกมธ.คมนาคม กมธ.อุตสาหกรรม กมธ.เกษตรและสหกรณ์ รวมถึง กมธ.ด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น (มติชนสุดสัปดาห์, 11-17 มี.ค.2548:10)

นอกจากนั้นการจัดวางบุคคลใกล้ชิดมาทำงานในสภา โดยเฉพาะการส่ง นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา ให้มาทำหน้าที่ประธานคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎร(วิปรัฐบาล) ที่แต่เดิม เป็นหน้าที่นายเสนาะ เทียนทอง หัวหน้ากลุ่มวังน้ำเย็นที่ปัจจุบันถูกลดอำนาจลงไปเป็นอย่างมาก โดยมีการจัดวางรองประธานวิปรัฐบาล เอาไว้ให้ช่วยกันดูแล ส.ส. 377 คน อีก 3 คน ประกอบด้วย นายพงษ์ศักดิ์ รักตพงษ์ไพศาล น.พ.สุรพงษ์ สืบวงศ์ลี และนายวิเชษฐ์ เกษมทองศรี ซึ่งทั้งหมด ถือเป็นคนของกลุ่มทุนชินวัตรทั้งหมด คนเหล่านี้ถูกวางตัวให้ไปทำงานในสภาเพื่อปรับการทำงาน ในสภาใหม่ทั้งหมดและเป็นกลไกเสริมการทำงานบริหารประเทศของฝ่ายรัฐบาล หน้าที่หลักงาน ด้านกฎหมาย ปรับปรุงกระบวนการพิจารณากฎหมาย และจัดวางโครงสร้างกรมการยุติธรรมต่างๆ (มติชนสุดสัปดาห์, 18-24 มี.ค.2548) การแต่งตั้งตำแหน่งข้าราชการการเมืองอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็น กรรมการผู้ช่วยรัฐมนตรี ผู้แทนการค้า ที่ปรึกษารัฐมนตรี เลขานุการรัฐมนตรี รวมไปถึงการจัดสรร ประธานคณะกรรมการในสภาผู้แทนราษฎรทั้ง 23 คณะ ซึ่งการตัดสินใจทั้งหมดนี้ถูกรวบให้อยู่ ในอำนาจการตัดสินใจที่ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรีเพียงคนเดียว และถ้าหากมองให้ลึกลงไปกว่า นั้น เหล่านี้ก็คือกลยุทธ์ในการสร้างฐานทางการเมืองซึ่งผูกขาดและรวมศูนย์ไปสู่ทุนชินวัตรกลุ่ม เดียว ซึ่งไปได้ว่าคนที่ 4 ถูกจัดวางให้เข้ามาสลายกลุ่ม-ก้อน ในพรรคไทยรักไทย โดยใช้วิธีการดึง ส.ส.จากกลุ่มต่างๆ ในพรรคไทยรักไทย เข้ามาเป็นพันธมิตร

การทำงานของวิปรัฐบาลชุดใหม่ยังเป็นตัวจักรสำคัญในการปฏิบัติงานในสภา ไม่ว่าจะเป็น การประสานงานกับฝ่ายบริหาร และการควบคุมการทำหน้าที่ ส.ส.ในสภา เพื่อสกัดปัญหา ส.ส. ไม่เข้าประชุมผ่านการตั้งมาตรการพิเศษ โดยวิปรัฐบาล 1 คน จะรับผิดชอบ ส.ส. ให้เข้าร่วมประชุม จำนวน 10 คน ดังนั้น คณะทำงานวิปรัฐบาลชุดใหม่จะมีจำนวน 38-40 คน ตามจำนวนรายภาค รวมถึงการใช้มาตรการคุมเข้มด้วยวิธีการบันทึกงานครั้งที่ ส.ส. ไม่เข้าร่วมประชุมเสนอต่อ หัวหน้าพรรค เพื่อใช้ในการพิจารณาตำแหน่งในสภาและในพรรค รวมถึงการพิจารณาในการส่งลง สมัคร ส.ส.ในนามพรรคต่อไป(มติชนสุดสัปดาห์, 11-17 มี.ค.2548:11)

นอกจากนี้ วิปรัฐบาลจะถูกกระจายไปยังกรมการคณะละ 1 คน ในการติดตามถึง กระบวนการออกกฎหมายเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดในการออกกฎหมายอย่างที่ผ่านมา เนื่องจาก ในอีก 4 ข้างหน้า จะมีการเสนอกฎหมายที่สำคัญอีกหลายฉบับเพื่อสอดรับกับการทำงานของฝ่าย บริหาร ไม่ว่าจะเป็น ร่าง พ.ร.บ.เขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่มีเสียงคัดค้านจากกลุ่มคนหลายกลุ่มในสังคม ร่าง พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ. ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ที่จะมีการยุบเลิก ในบางกระทรวง ทบวง กรม และ พ.ร.บ.วิธีการงบประมาณเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายงบประมาณแบบขมชั้น ที่ตั้งเป้าจัดงบประมาณ ลตามสัดส่วนต่างๆ ทั้ง โครงการเอสเอ็มอี งบฯผู้ว่าซีอีโอ ของนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้

ยังไม่รวมถึงการแก้ไข พ.ร.บ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 เพื่อลดสัดส่วนการจัดสรรงบประมาณให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของรายได้สุทธิรัฐบาล จาก 35% เหลือ 24% ในปี 2549 (มติชนสุดสัปดาห์, 11-17 มี.ค.2548:11)

หากการปฏิรูปดังกล่าวเป็นไปอย่างที่พรรคไทยรักไทยได้วางแผนไว้ ย่อมทำให้พรรคไทยรักไทยมีความเข้มแข็งทั้งฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติส่งผลถึงเสถียรภาพของ “รัฐบาลทักษิณ 2” และสมความมุ่งหมายที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ประกาศไว้ว่าตนเองจะเป็นนายกรัฐมนตรีของไทย 2 สมัยคือ 8 ปี และพรรคไทยรักไทยจะผูกขาดเป็นรัฐบาลต่อเนื่อง 4 สมัย หรือ 16 ปี ได้สำเร็จ

การจัดระเบียบพรรค : กระบวนการสลาย ควบรวม ลดอำนาจ กลุ่มก๊วนการเมืองสู่กลไกการเมืองหนึ่งเดียว

พรรคไทยรักไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ ในการประชุมใหญ่สามัญประจำปี เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2548 เมื่อ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ประกาศลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรคไทยรักไทย ซึ่งมีผลให้ตำแหน่งกรรมการบริหารตำแหน่งพันสภาพตามไปด้วยยกชุด การกระทำดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการปรับโครงสร้างพรรคขนาดใหญ่ ศัพท์ทางการเมืองเรียกว่าเป็นการ “ล้างไพ่” ซึ่งเปิดให้ที่ประชุมใหญ่เลือกกรรมการบริหารพรรคใหม่ทั้งหมด ตั้งแต่หัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค เลขาธิการพรรค รองเลขาธิการพรรค ไปจนถึงกรรมการบริหารพรรค(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, 22-28 เม.ย.2548:10) เหตุการณ์ดังกล่าวนี้เป็นการมองว่าเป็นการย่อยสลาย ลดอำนาจ และบางครั้งควบรวมกลุ่มก๊วนที่เคยกระจัดกระจายมารวมศูนย์ที่กลุ่มการเมืองเดียว เพราะการเปลี่ยนแปลงการเมืองดังกล่าวเป็นการวางมือของพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธซึ่งเคยมีอดีตเป็นหัวหน้าพรรคความหวังใหม่ด้วย และกลุ่มที่ถูกลดอำนาจมากที่สุดคือ กลุ่มวังน้ำเย็น ซึ่งจากผลดังกล่าวทำให้ นายเสนาะ เทียนทอง แกนนำกลุ่มวังน้ำเย็น ซึ่งเคยเป็นประธานที่ปรึกษาพรรค ประธานวิปรัฐบาล กรรมการบริหารพรรค คณะผู้บริหารพรรค ต้องหลุดเกือบทุกตำแหน่ง เหลือเพียงตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคเท่านั้น ส่วนนายประมวล รุจนเสรี แกนอีกคนซึ่งเคยเป็นถึงรองหัวหน้าพรรคไทยรักไทย ก็ต้องหลุดจากตำแหน่งเช่นเดียวกัน โดยไม่มีตำแหน่งใดๆภายในพรรคเลย

นอกจากนี้หัวใจของการปรับโครงสร้างครั้งนี้ยังอยู่ที่การลดบทบาทและหน้าที่ของเลขาธิการพรรคคนปัจจุบันคือ นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ ซึ่งมีอยู่น้อยอยู่แล้วให้น้อยลงไปอีก โดยการกระจายอำนาจและหน้าที่ไปให้แก่รองเลขาธิการพรรคมากขึ้น จะมีการลดจำนวนรองเลขาธิการพรรคจาก 6 คนเหลือ 3 คน นอกจากนี้ยังกระจายงานออกเป็น 8 ฝ่าย มีผู้อำนวยการฝ่ายแต่ละฝ่ายเป็นผู้บังคับบัญชาและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรองเลขาธิการพรรคทั้ง 3 อีกชั้นหนึ่ง นโยบายสำคัญของการลดอำนาจและบทบาทของตำแหน่งเลขาธิการพรรคก็เพื่อประการแรกต้องการลดอำนาจกลุ่มการเมืองวังน้ำเย็นซึ่งนายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจเป็นแกนนำกลุ่มอยู่ และประการที่สองต้องการเสริมรากฐานความเข้มแข็งของอำนาจให้ขึ้นตรงสู่ตำแหน่งหัวหน้าพรรคมากขึ้น เพราะ

แนวคิดของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรที่เคยประกาศไว้คือ ถึงแม้ตนเองจะประกาศว่าจะป็น นายกรัฐมนตรีเพียง 2 สมัย แต่ก็ไม่จำเป็นต้องลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรคไทยรักไทยด้วย ซึ่ง ตามกฎหมายแล้วคนที่จะเป็นนายกรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องเป็นหัวหน้าพรรคการเมือง ดังนั้นตนเอง อาจจะกำหนดตัวบุคคลเป็นนายกรัฐมนตรีต่อไป โดยที่ตนเองยังคงควบคุมดูแลกลไกทางด้าน พรรคการเมืองต่อไป

ส่วนรองเลขาธิการพรรค ที่มีการล็อก(Lock)โไว้แล้ว คือ น.พ.พรหมมินทร์ เลิศสุริย์เดช นายภูมิธรรม เวชยชัย นายชานนท์ สุวสิน ส่วนผู้อำนวยการ 8 ฝ่าย ได้แก่ น.พ.พรหมมินทร์ เลิศสุริย์เดช นายภูมิธรรม เวชยชัย นายชานนท์ สุวสิน น.พ.สุรพงษ์ สืบวงศ์ดี นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา นายพงษ์ศักดิ์ รักตพงษ์ไพศาล นายวิเชษฐ์ เกษมทองศรี และนายพันธ์เลิศ ไบหยก ทั้ง 8 คนดังกล่าวถูกมองว่าเป็นสายตรงจาก พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรเป็นทั้งหมด

นอกจากนี้พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรก็ประกาศว่าจะทำให้พรรคไทยรักไทยมีความเป็น “สถาบันทางการเมืองไทย” ให้ได้ โดยได้หยิบแนวทาง “การเลือกตั้งสมาชิกในเขตพื้นที่ ล่วงหน้า” หรือ Primary Vote แบบที่ใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกาไปใช้กับการคัดเลือกผู้ที่จะสมัคร รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในนามของพรรคไทยรักไทยด้วย นโยบายทางการเมืองก็คือ ต้องการลดบทบาทหรือสลายอำนาจของกลุ่มก๊วนต่างๆให้มันน้อยลง นอกจากนี้ยังแบ่งหน้าที่ของ รองหัวหน้าพรรคในการควบคุม ส.ส.แบ่งเป็นรายภาคต่างๆ คือ ภาคเหนือ ผู้ที่รับผิดชอบ คือ นางเยาวภา วงศ์สวัสดิ์ ซึ่งเป็นน้องสาวของนายกรัฐมนตรีเอง ภาคกลาง ผู้ที่รับผิดชอบคือ นายพงษ์เทพ เทพกาญจนา และนายสรอรรถ กลิ่นประทุม ภาคอีสานมี พลเอกธรรมรักษ์ อิศรางกูล ณ.อยุธยา ภาคใต้ มีนายวันมูฮัมหมัด นอมะทา กรุงเทพฯ มีนางสุภารัตน์ เกตุราพันธ์เป็นผู้ควบคุมดูแล จะ สังเกตว่าบุคคลเหล่านี้มีความใกล้ชิดกับ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร มากที่สุด และขึ้นตรงต่อศูนย์อำนาจ ของหัวหน้าพรรคเพียงคนเดียว

และล่าสุดเมื่อพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรจำเป็นต้องปรับคณะรัฐมนตรีในชุด ครม.ทักษิณ 2/2 ในเชิงกระบวนการและการวางยุทธศาสตร์ของเขาก็เป็นเช่นที่เคยเป็นมาทั้งๆ เป็นการปรับ ตำแหน่งค่อนข้างมาก ในเชิงกระบวนการปรับ ครม.แล้ว พ.ต.ท.ทักษิณยังเป็นบุคคลเพียงคนเดียวที่มีอำนาจในการจัดวางสลับสับเปลี่ยนตำแหน่งต่างๆ ทั้งหมดโดยไม่มีใครสามารถต่อรองหรือ แม้กระทั่งล่วงรู้ล่วงหน้าได้เลย ส่วนการวางยุทธศาสตร์จะพบว่าการปรับค.ร.ม.ทักษิณ 2/2 ในครั้งนี้เน้นยุทธศาสตร์สลายกลุ่มก๊วนต่างๆมากขึ้น จะเห็นได้จาก รมต.ที่ปรับเข้ามาใหม่ส่วนใหญ่มีสายสัมพันธ์ขึ้นตรงกับพ.ต.ท.ทักษิณ เกือบทั้งหมด เช่น พล.อ.อ.องศักดิ์ วันทะนา ซึ่งได้รับการแต่งตั้ง เป็น รมว.มหาดไทย พล.อ.ชัยนันท ใจเจริญศิริ เป็น รมช.คมนาคม เป็นต้น ส่วนรัฐมนตรีคนอื่นๆ ก็ เป็นแค่การสลับสับเปลี่ยนตำแหน่งกันเท่านั้น แต่เป็นที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งว่ารัฐมนตรีที่เป็น ตัวแทนมุ้งต่างๆ เช่น นายสมศักดิ์ เทพสุทิน แกนนำกลุ่มวังน้ำยมถูกลดชั้นจากรมว.ท่องเที่ยวและการกีฬามาเป็นรมว.แรงงาน นางอุไรวรรณ เทียนทอง ซึ่งเป็นตัวแทนจากวังน้ำยมถูกลดชั้นจาก

รวมแรงงาน มาเป็น รมว.วัฒนธรรมเป็นต้น ดังนั้นเมื่อพิจารณาหน้าตาของคณะรัฐมนตรีในรัฐบาลทักษิณ 2/2 แล้วก็จะพบว่าเป็นสายตรงจาก พ.ต.ท.ทักษิณ เกือบทั้งหมดหรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นลูกจ้างของเครือชินคอร์ปเกือบทั้งหมดนั่นเอง

สำหรับบทบาท “พรรคฝ่ายค้าน” ที่เหลืออยู่แค่พรรคเดียวอย่างพรรคประชาธิปัตย์นั้น ความอ่อนแอของพรรคประชาธิปัตย์ ส่งผลให้พรรคไทยรักไทยชนะการเลือกตั้งทั่วไปได้อย่างถล่มทลาย ความพยายามปรับตัวของพรรคประชาธิปัตย์ในภาวะที่ประสบความพ่ายแพ้หรือการปรับตัวของพรรคการเมืองในขณะที่เป็น “พรรคฝ่ายค้าน” เท่าที่ผ่านมา นอกจากโอกาสจะประสบความสำเร็จได้ยากแล้ว ก็มักจะนำมาซึ่งความแตกแยก หรือการลดทอนกำลังกันเอง มากกว่าที่จะเพิ่มความเข้มแข็งให้กับตัวเองได้ง่ายๆ กลไกรัฐธรรมนูญที่พยายามตรึงพรรคการเมืองต่างๆ เอาไว้ไม่ให้เปลี่ยนถ่ายอำนาจกันได้ง่ายๆ ก็ยิ่งกลายเป็นตัวสกัดกั้นการเติบโตของพรรคฝ่ายค้าน หรือการไหลถ่ายเทของนักการเมืองของพรรครัฐบาลเข้าสู่พรรคฝ่ายค้านได้อย่างที่เคยเป็นมาในอดีต อำนาจของ “พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร” ในขณะนี้ จึงกลายเป็นอำนาจที่ “สมบูรณ์เบ็ดเสร็จ”

พลังข้าราชการที่เคยถือเป็นพรรคที่เข้มแข็งที่สุดในอดีตนั้น สภาพการเมืองในประเทศที่เปลี่ยนไปได้ลดทอนกำลังของอำนาจการเมืองชนิดนี้มาโดยตลอด และทำให้บรรดาข้าราชการเรียนรู้ที่จะปรับตัวตามอำนาจการเมืองมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ไม่ว่าจะ กองทัพ ตำรวจ ข้าราชการปกครอง ฯลฯ ล้วนแต่แปรสภาพตัวเองให้ขึ้นตรงกับอำนาจการเมืองที่มีระบบบริหารจัดการที่แยกแตกต่าง “รัฐบาลเผด็จการทหาร” หลายต่อหลายเท่า แม้กระทั่งข้าราชการระดับสูงในกระทรวงพาณิชย์ที่ดำเนินการฟ้องร้องนายกรัฐมนตรีและรัฐบาล ก็ยังสามารถปรับสภาพกลายเป็น “ผู้ช่วยรัฐมนตรี” ได้ไม่ยาก อำนาจรัฐในแบบเดิมได้ถูกจัดสรรให้หลากหลาย และมีปริมาณมากพอที่จะ “เฉลี่ยบทบาท” ให้กับพันธมิตรกลุ่มต่างๆ ได้เสมอ ระบบจัดการชนิดนี้จึงทำให้ความขัดแย้งที่จะกระทบกระเทือนต่อเสถียรภาพนายกรัฐมนตรีจึงสูญหายไปทุกที

สรุปท้ายบท

ภายใต้อำนาจการเมืองที่เข้มแข็งเช่นนี้ พ.ต.ท.ทักษิณ ได้ชี้ให้เห็นถึงทิศทางของประเทศ ภายใต้การนำของตนค่อนข้างชัดเจนว่า มุ่งสู่การนำพาประเทศไทยไปในเส้นทาง “ทุนนิยม” ที่อาจจะมีความก้าวหน้าและมีการเร่งการพัฒนาขึ้นอย่างเร่งรีบภายใต้สภาพสังคมที่อาจจะมียัตราเร่งต่ำกว่าประเทศทุนนิยมอื่นๆ หลายต่อหลายเท่า ไม่ว่าจะในแง่ระบบการศึกษา, คุณภาพชีวิต หรือทัศนคติของผู้คนในสังคม รัฐบาลโดยเฉพาะนายกรัฐมนตรีพยายามสื่อสารกับประชาชนโดยตรงมากขึ้นเรื่อยๆ และพยายามตอบสนองคะแนนนิยมไม่ต่างไปจากบริษัทธุรกิจทำตลาดในแต่ละโครงการ สิ่งเหล่านี้นอกจากจะได้รับความชื่นชมจากประชาชนซึ่งกระหาย “การบริโภคนิยม” มากขึ้นแล้ว ยังได้เปลี่ยนพฤติกรรมและอุปสงค์ของผู้คนในสังคมจำนวนไม่น้อย สังคมไทยทั้งสังคม

กำลังถูกนำทางด้วยอำนาจเบ็ดเสร็จไปสู่การเร่งความเร็ว ภายใต้สภาพผันผวนของเศรษฐกิจซึ่งปรากฏให้เห็นมากขึ้นเรื่อยๆ ความพยายามถ่วงรั้งของนักวิชาการ ปัญญาชน นักธุรกิจหรือพลังตรวจสอบนานาชาติ ยากที่จะก่อให้เกิดการชะงักใดๆ ได้มากมาย เพราะไม่เพียงแต่ “อำนาจในการตรวจสอบ” หรือ “อำนาจถ่วงดุล” ภายในองค์กรที่มีหน้าที่โดยตรงจะลดน้อยถอยลงไปเรื่อยๆ แล้ว พฤติกรรมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ลัทธิบริโภคนิยมซึ่งสุดท้ายผลประโยชน์ก็จะตกไปอยู่กับชนชั้นปกครองดังกล่าว ทำให้ทิศทางของประเทศไทยนั้นอันตรายเป็นอย่างยิ่ง